

Narodna Republika Kina i mirovne operacije

Fadljević, Zlatko

Professional thesis / Završni specijalistički

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:701838>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-14**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Specijalistički studij Sigurnosna politika Republike Hrvatske

Zlatko Fadljević, mag. pol.

Narodna Republika Kina i mirovne operacije

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Zagreb, 2023.

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Specijalistički studij Sigurnosna politika Republike Hrvatske

Narodna Republika Kina i mirovne operacije

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

mentorica: izv.prof.dr.sc. Ružica Jakešević

student: Zlatko Fadljević, mag. pol.

Zagreb, siječanj 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU

Izjavljujem da sam završni specijalistički rad Narodna Republika Kina i mirovne operacije koji sam predao na ocjenu mentorici izv.prof.dr.sc. Ružici Jakešević napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obveza na ovom ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16. – 19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Zlatko Fadljević

Sadržaj rada:

Uvod.....	2
1. Razvoj mirovnih operacija Ujedinjenih naroda.....	5
1.1 Ujedinjeni narodi i početak mirovnih operacija.....	6
1.2 Mirovne operacije UN-a nakon Hladnog rata.....	8
1.3 Definiranje ključnih mehanizama Ujedinjenih naroda.....	11
2. Razvoj odnosa NR Kine i Ujedinjenih naroda.....	16
2.1 Rana faza odnosa: osnivanje UN-a, revolucija u Kini i pobjeda komunizma.....	16
2.2 Stavovi NR Kine o Ujedinjenim narodima i njihovo mijenjanje...19	
2.3 Početak kineskog sudjelovanja u aktivnostima Ujedinjenih naroda.....	22
2.4 Jačanje i širenje kineskih aktivnosti u sklopu međunarodnog mira i sigurnosti.....	25
3. Uloga NR Kine u Ujedinjenim narodima.....	28
4. Sudjelovanje NR Kine u mirovnim operacijama Ujedinjenih naroda.....	34
4.1 NR Kina i sudjelovanje u mirovnim misijama UN-a na afričkom kontinentu.....	36
5. Zaključak.....	41
Popis literature.....	43

Uvod

Pri kraju Drugog svjetskog rata države koje su sudjelovale u ratnim zbivanjima uvidjele su razorne posljedice koje jedan veliki ratni sukob može uzrokovati. Stoga je bilo potrebno poduzeti nešto što bi imalo utjecaj na globalnom nivou kako bi se spriječili ratovi, razaranja, nazadovanje i eventualno eskaliranje manjeg ratnog sukoba u ponovni sukob velikih svjetskih razmjera. Upravo iz takvih razloga pri kraju Drugog svjetskog rata na Konferenciji Ujedinjenih naroda o međunarodnoj organizaciji u San Franciscu dolazi do okupljanja 50 država koje su zauvijek promijenile odnose u svijetu čime je postavljen kamen temeljac za budući mir, razvoj i međusobno uvažavanje te mirno rješavanje sukoba. Tih 50 država potpisale su Povelju UN-a kojom je uspostavljena organizacija Ujedinjeni narodi (UN).

Ujedinjeni narodi s radom službeno započinju 24. listopada 1945. godine nakon što su Povelju ratificirali tadašnja Republika Kina, SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska i Sovjetski Savez. U naporima za uspostavljanje organizacije sudjelovala je i tadašnja Republika Kina koja je i sama bila sudionikom u ratnim zbivanjima koja su uvelike utjecala na razvoj današnje NR Kine. Kina je pružila potporu osnutku i djelovanju UN-a unatoč neslaganjima oko njezine predstavljenosti u Organizaciji, o kojima će biti riječi u nastavku rada. Narodna Republika Kina ipak je prepoznala važnost Ujedinjenih naroda upravo zbog plemenitih ciljeva koje je UN zagovarao (pomaganje civilima u potrebi tijekom ratnih sukoba, uspostava mira i prekida vatre, izgradnja i obnova oštećene infrastrukture i sl.).

Na oružane sukobe u svijetu popraćene ljudskim patnjama, bolestima i humanitarnim katastrofama UN odgovara mirovnim operacijama. Mirovne operacije su „akcije ili mjere koje uključuju upotrebu multinacionalnih oružanih snaga pod kontrolom Ujedinjenih naroda u svrhu održavanja mira, sprečavanja izbijanja oružanog sukoba ili uspostavljanja mira, u situacijama (unutrašnjih ili međunarodnih) nemira, temeljem pristanka ili zahtjeva svih stranaka i bez upotrebe oružja, osim u samoobrani ili obrani misije“ (Suy, 1982: 4). Kako je djelovanje UN-a tijekom vremena jačalo, tako su se i neki drugi akteri poput NR Kine zapitkivali koja je njihova uloga unutar UN-a. NR Kina je analizirala svoje mjesto (počevši od 1950. godine) i zadaću unutar UN-a te je inicirala veliki zaokret u odnosima prema Organizaciji. Danas je ona jedna od država koja UN-u pruža maksimalnu potporu koju UN zahtijeva za uspostavu mirovnih operacija u svijetu.

Ovaj rad bavi se odnosom Kine i UN-a. Preciznije, rad će analizirati razvoj kineskog stava prema mirovnim operacijama UN-a te sudjelovanja u istima, a posredno će se analizirati

okolnosti koje su utjecale na aktivniji angažman NR Kine kao stalne članice Vijeća sigurnosti u Organizaciji. Cilj ovoga rada je otkriti spoznaje o tome kako je i zašto NR Kina promijenila stav prema UN-ovim mirovnim misijama, a drugi cilj je istaknuti povećano angažiranje Kine u mirovnim operacijama (financijski i u ljudstvu), posebice u određenim dijelovima svijeta.

Glavna hipoteza glasi: *U posthladnoratovskom razdoblju Narodna Republika Kina je povećanim sudjelovanjem u mirovnim operacijama Ujedinjenih naroda jačala svoju međunarodnu poziciju i ugled.* Upravo zbog povećanog angažmana u poslovima UN-a i slanja većeg broja vojnika i medicinskog osoblja, NR Kina se prometnula u subjekt koji uvelike utječe na kreiranje i buduće ishode mirovnih operacija UN-a. Predmet istraživanja ovoga rada je kineski pozitivni obrat u stavovima prema UN-u i povećano aktivno angažiranje u svim oblicima njegovih aktivnosti, uključujući mirovne misije. Uključivanje u očuvanje mira daje NR Kini utjecaj unutar operacija i osigurava da se njezini stavovi o tome što je legitimna intervencija UN-a ne samo čuju nego i da to utječe na donošenje bitnih odluka u Organizaciji. Stoga treba naglasiti kako „ovakav angažman Kini daje veći profil u cijelom sustavu UN-a što omogućava ostvarivanje diplomatskih dobitaka u drugim područjima“ (ibid: 5).

U radu se ističu četiri istraživačka pitanja pomoću kojih su konstruirana četiri poglavlja koja na njih pokušavaju odgovoriti. Nakon *Uvoda* slijedi poglavlje *Razvoj mirovnih operacija Ujedinjenih naroda*. Ovo poglavlje upoznaje nas s mirovnim operacijama i djelovanjem UN-a i odgovara na pitanje „Što su to mirovne misije UN-a i koja je zadaća UN-a u očuvanju i osiguravanju mira“. Drugo poglavlje je *Razvoj odnosa NR Kine i Ujedinjenih naroda* koje odgovara na istraživačko pitanje „Kako su se mijenjali kineski stavovi i aktivnosti u UN-u i što je utjecalo na te promjene?“ To poglavlje usmjereno je na pojašnjenje obrata koji je Kina inicirala u svojim odnosima 1981. godine s UN-om. NR Kina je godinama bila pasivno raspoložena prema UN-u, a iako se „NR Kina sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća pridružila UN-u, kineska politika prema UN-u sadržavala je tri NE, u što se ubrajaju NE glasovanju, NE plaćanju i NE sudjelovanju u mirovnim misijama UN-a“ (Min i Quan, 2019: 8). Sljedeće poglavlje naziva je *Uloga NR Kine u Ujedinjenim narodima*. Ovo poglavlje prvenstveno je bazirano na proučavanju kineske uloge unutar UN-a, ali i na prikazu onoga što je uvelike utjecalo na turbulentne odnose između Kine i UN-a glede mirovnih operacija. Ovo poglavlje odgovara na pitanje „Kakva je uloga NR Kine u organizaciji UN-a u povijesnom i suvremenom kontekstu?“

Četvrto poglavlje ovoga rada naziva se *Sudjelovanje NR Kine u mirovnim operacijama Ujedinjenih naroda*. Ovo poglavlje usmjereno je na pojašnjenje kineskog sudjelovanja u

mirovnim operacijama i odgovara na pitanje „*Koji su to konkretni primjeri sudjelovanja Narodne Republike Kine u mirovnim operacijama Ujedinjenih naroda?*“ Poglavlje nastoji pokazati u koje dijelove svijeta NR Kina ponajviše šalje svoje pripadnike mirovnih snaga u sklopu mirovnih misija UN-a te koje su zadatke ponajviše izvršavali kineski mirovnjaci i za kakve dužnosti su bili angažirani. Peto poglavlje je *Zaključak* u kojemu će biti sumirano istraživanje i prikazat će se odgovara li rad na istraživačka pitanja te će se pružiti vlastiti osvrt na temu. Rad će se temeljiti na dvjema metodama – metodi sinteze i analize kojima će se nastojati doći do odgovara na istraživačka pitanja postavljena u svakom poglavlju.

1. Razvoj mirovnih operacija Ujedinjenih naroda

Svijet koji je pretrpio ratna razaranja u Prvom svjetskom ratu te posebice u Drugom svjetskom ratu trebao je promjenu. Države su uvidjele kako su najveću žrtvu podnijeli obični ljudi, žene i djeca koja su najviše stradala u ratnim zbivanjima. Osnivanje UN-a označilo je prekretnicu u međunarodnim odnosima te je značilo uspostavu međunarodnog poretka utemeljenog na pravilima (*rules based international order*). Navedeni izraz „*rules based international order*“, datira nakon Drugog svjetskog rata, a „usmjeren je prema institucijama i normama koje su usredotočene na UN, a poredak utemeljen na pravilima može se shvatiti manje ideološki, a više kao mehanizam za upravljanje nadmetanjem između država s različitim vrijednostima i snagama“ (The Interpreter). Nakon ratnih razaranja u Drugom svjetskom ratu, novi međunarodni sustav na čelu s UN-om uspostavio je do tada neviđene razine mira, prosperiteta i slobode. Ovakav novi sustav utemeljen na pravilima nakon Drugog svjetskog rata izgradili su saveznici Drugog svjetskog rata, a mnoge države su ga s vremenom produbile i proširile. Novi sustav sastoji se od „skupa pravila koja potiču mirno, predvidljivo i kooperativno ponašanje među državama koje je u skladu s liberalnim vrijednostima i načelima, formalnim institucionalnim tijelima kao što su Ujedinjeni narodi i NATO koji služe legitimizaciji i održavanju ovih pravila i za rješavanje sporova te obrani sustava“ (Atlantic Council). Ujedinjeni narodi su organizacija koja prva pruža pomoć i potporu u slučajevima kad prijeti humanitarna katastrofa, a jedan od najprisutnijih instrumenata UN-a za mirovno djelovanje u ratom zahvaćenim područjima su svakako mirovne operacije. Kad se govori o mirovnim operacijama UN-a, treba spomenuti kako su mirovne operacije „najvidljivija aktivnost Ujedinjenih naroda i zasigurno jedan od najbitnijih doprinosa onome što Povelja Ujedinjenih naroda naziva održavanje mira i sigurnosti u svijetu“ (Koops, MacQueen, Tardy, Williams, 2015: 1). Povelja Ujedinjenih naroda ističe kako Opća skupština i Vijeće sigurnosti imaju primarnu odgovornost za međunarodni mir i sigurnost. Prema Povelji Ujedinjenih naroda „Opća skupština razmatra opća načela suradnje u održavanju međunarodnog mira i sigurnosti, uključujući načela koja uređuju razoružavanje i reguliranje naoružanja, i pruža preporuke Vijeću sigurnosti“ (Povelja Ujedinjenih naroda, 1945).

Mirovne misije UN-a pojavile su se u vrijeme kad su hladnoratovska suparništva često paralizirala rad Vijeća sigurnosti UN-a. U tom vremenu održavanje mira prvenstveno je bilo ograničeno na održavanje prekida vatre i stabilizaciju situacije na terenu, pružajući ključnu potporu političkim naporima da se sukob riješi mirnim putem. Kako su SAD i SSSR imali pravo veta, Vijeće sigurnosti nije moglo funkcionirati bez njihovog zajedničkog dopuštenja. Doba

blokovske podjele i pitanje povlaštenog položaja tadašnjih pet svjetskih sila SAD-a, Francuske, Velike Britanije, Sovjetskog Saveza i NR Kine „riješeno je s jedne strane njihovim stalnim članstvom u Vijeću sigurnosti, a s druge strane njihovim pravom veta čime je stvoren sustav utemeljen na stalnom konsenzusu pet najvećih članica Ujedinjenih naroda“ (Lončar, 2011: 40). Tijekom Hladnog rata konstantno neslaganje između SAD-a i Sovjetskog Saveza učinilo je i Vijeće sigurnosti UN-a manje učinkovitom institucijom.

1.1 Ujedinjeni narodi i početak mirovnih operacija

Ujedinjeni narodi kao međunarodna organizacija vođeni su principima za očuvanje mira, a u slučaju narušavanja mira zadatak UN-a je ponovno uspostaviti mir i sigurnost. Na prekid sukoba i ponovno uspostavljanje mira uz pomoć UN-a utječu tri ključna čimbenika: „stupanj neprijateljstva, opseg lokalnih kapaciteta preostalih nakon rata i količina međunarodne pomoći koja se pruža“ (Doyle, Sambanis, 2016: 496). Nakon uspostavljanja organizacije Ujedinjenih naroda nije trebalo proći puno vremena za uspostavu prve mirovne misije. Mirovne operacije Ujedinjenih naroda na svjetsku scenu stupile su 1948. godine kad je Vijeće sigurnosti odobrilo prvo raspoređivanje vojnih promatrača UN-a za praćenje i nadzor prekida vatre tijekom arapsko-izraelskog rata u svibnju 1948. godine u operaciji UN-a poznatoj pod nazivom UNTSO. Prve mirovne misije sastojale su se od „vojnih promatrača i lako naoružanih vojnika koji su imali ulogu nadziranja, izvješćivanja i izgradnje povjerenja među stranama u sukobu, s ciljem održavanja primirja i ograničenih mirovnih sporazuma“ (Jakešević, 2012: 25). Od kada su 1948. godine raspoređeni vojni promatrači na područje Bliskog istoka, od tada su i „ostali na Bliskom istoku kako bi pratili prekid vatre, nadzirali sporazum o primirju, spriječili eskalaciju izoliranih incidenata i pomogli drugim mirovnim operacijama UN-a u regiji da ispune svoje mandate“ (United Nations). Uzimajući u obzir djelovanje mirovnih operacija s kraja 40-ih godina dvadesetoga stoljeća, treba naglasiti kako je „glavni zadatak mirovnih operacija UN-a u ranim godinama bio kontrola sukoba i izolacija regionalnih sukoba“ (Koops, MacQueen, Tardy, Williams, 2015: 2). Pored toga kako su se sukobi, mjesta sukoba i ratna zbivanja mijenjali, tako su se i određena načela morala prilagođavati situacijama.

U početnim godinama, glavni ciljevi i naponi mirovnih operacija UN-a bili su usmjereni prema prekidu sukoba, demilitarizaciji područja i pomaganju u mirenju zaraćenih strana kao i prema izgradnji ili obnovi razorene infrastrukture kako bi se pružila prilika za novi razvoj. Mirovna operacija UN-a raspoređena 1956. godine, poznata pod nazivom UNEF I imala je zadatak riješiti Suesku krizu između Izraela i Egipta, a razlikuje se od UNTSO operacije po tome jer je operacija UNEF bila bolje opremljena i njeni pripadnici su bili nešto bolje naoružani od

njihovih kolega ranijih godina. Četiri godine nakon UNEF-a, u „Kongu je 1960. godine uspostavljena misija ONUC jer je Kongo bio suočen s građanskim ratom i raspadom države koja je koristila kontroverzne taktike za zaštitu civila od nasilja i za očuvanje teritorijalnog integriteta Konga“ (Oksamytna, Srud, 2020: 5). Ujedinjeni narodi su 60-ih i 70-ih godina dvadesetog stoljeća uspostavili kratkoročne misije u Dominikanskoj Republici (DOMREP), Zapadnoj Novoj Gvineji (UNSP) i Jemenu (UNYOM), a kasnije je UN započeo dugoročnije raspoređivanje na Cipru (UNFICYP), Bliskom istoku (UNEF II) i u Libanonu (UNIFIL).

Razvoj mirovnih operacija UN-a može se pratiti kroz dvije faze, od kojih je prva trajala tijekom Hladnog rata, a druga započela nakon njegovog kraja. Mirovne misije u hladnoratovskom vremenu „bile su obilježene vrlo ograničenim aktivnostima poput promatranja, izvještavanja o slučajevima kršenja primirja i sl.“ (Jakešević, 2012: 25). To je, na neki način, bio produkt tradicionalnih načela mirovnih operacija koje su se temeljile na načelima kao što su nepristranost promatrača, neuporaba sile i pristanak strana za razmještanje mirovnih snaga UN-a. Mirovne misije utemeljene na navedenim načelima poznate su i kao „tradicionalne mirovne misije“. Za vrijeme Hladnog rata „tradicionalne mirovne misije služile su Sjedinjenim Američkim Državama i Sovjetskom Savezu da izbjegnu izravne sukobe u nestabilnim područjima te su sve misije u razdoblju od 1945. do 1988. godine bile tog tipa te su uključivale samo vojnu komponentu“ (ibid). Tijekom Hladnog rata sučeljavanje između dvaju blokova uzdrvalo je rad Vijeća sigurnosti, a „ciljevi mirovnih operacija bili su ograničeni na održavanje prekida vatre i stabilizaciju situacije na terenu kako bi se mogli poduzeti napori na političkoj razini za mirnim rješavanjem sukoba“ (ibid). Tradicionalne mirovne misije služile su kao tampon-zona između neprijateljskih frakcija i bile su lako naoružane pa takve snage nisu mogle učiniti mnogo kako bi održale mir u slučaju obnove sukoba.

1.2 Mirovne operacije UN-a nakon Hladnog rata

Završetkom Hladnoga rata dolazi do promjena i izmjenjuje se strateški kontekst za provođenje mirovnih misija UN-a što je bila prilika za promjene i proširivanje operacija na terenu iz sfere „tradicionalnih“ u sferu „višedimenzionalnih“ mirovnih operacija. Nova vrsta „višedimenzionalnih“ operacija, „namijenjena je osiguravanju implementacije sveobuhvatnih mirovnih sporazuma i pomoći u uspostavi osnova za održivi mir“ (ibid: 26). Možemo reći kako se višedimenzionalnost ogleda u tome što su operacije pozvane ne samo na održavanje međunarodnog mira i sigurnosti, već i na olakšavanje političkog procesa neke države, zaštitu civila, pomoć u razoružavanju, demobilizaciji i reintegraciji bivših boraca kao i u organizaciji izbora te u zaštiti i promicanju ljudskih prava. Mirovne operacije nove generacije trebale su se nositi s događajima koji su postali fluidniji te je u razdoblju 1988. – 1989. godine pokrenuto pet novih mirovnih operacija novog modela. Iako su mirovne operacije prvotno zamišljene kao sredstvo koje se primjenjuje u međudržavnim sukobima, „mirovne operacije sve više su se počele upotrebljavati u slučajevima unutardržavnih sukoba i građanskih ratova“ (ibid: 27). Nakon Hladnog rata, dolazi do uspostave aktivnijih multidimenzionalnih mirovnih operacija gdje, primjerice, „mirovne snage mogu pomoći u demokratskoj tranziciji, obuci policije, uspostavom zakonodavnih i drugih demokratskih institucija te pružanjem humanitarne pomoći“ (ibid: 30). Operacije uspostavljene poslije kraja Hladnog rata nazivaju se i operacijama druge generacije dok se termin mirovne operacije treće generacije „koristi za misije koje se temelje na nametanju mira koje prisiljavaju na nagodbu i uspostavu mira“ (Oksamytna, Srud, 2020: 5). Poslije Hladnog rata nastao je i dokument *Agenda za mir* kao ključni posthladnoratovski dokument. Agenda za mir ima nekoliko ciljeva, a tu svakako treba istaknuti kako ona „nastoji u najranijoj mogućoj fazi identificirati situacije koje bi mogle proizvesti sukob i pokušati diplomacijom ukloniti izvore opasnosti prije nego dođe do nasilja“ (Boutros, 1992: 10). Agenda za mir pored toga naglašava kako treba biti „spreman pomoći u izgradnji mira, ponovnom izgradnjom institucija i infrastrukture nacija razorenih građanskim ratom i sukobima“ (ibid: 13). Zadatak Agende za mir je „ukazati na greške prošlosti u posljednjih četiri desetljeća i nikada ih više ponoviti, a to se može postići samo angažiranjem Opće skupštine i ostalih glavnih organa, agencija i programa“ (ibid: 45). Agenda ističe kako „demokracija unutar nacija zahtijeva poštovanje čovjeka, njegovih prava i temeljnih sloboda, ali zahtijeva i dublje razumijevanje i poštovanje prema pravima manjina i poštovanje potreba ranjivih skupina u društvu“ (ibid: 46). Pored ranije navedenih generacija mirovnih misija, postoje i mirovne

operacije četvrte generacije koje se odnose na mirovne misije EU-a i NATO-a. Između 1989. godine i 1994. godine raspoređeno je 20 novih operacija koje su sadržavale sveukupno 75.000 pripadnika. U navedenom periodu osnovane su mirovne operacije u državama kao što su Angola (UNAVEM), Kambodža (UNTAC), El Salvador (ONUSAL), Mozambik (ONUMOZ) i Namibija (UNTAG). Uspjeh u navedenim misijama podigao je očekivanja od UN-a te su se osnivale misije iznad kapaciteta UN-a, u područjima u kojima oružje još nije utihnulo kao što su područje bivše Jugoslavije (UNPROFOR), Ruanda (UNAMIR) i Somalija (UNOSOM II). Nakon 1994. godine, UN odabire ambiciozne misije pri čemu bivaju osnovane velike operacije na Kosovu, Istočnom Timoru, Sierra Leoneu i DR Kongu. Nakon završetka Hladnog rata, brojne države stječu neovisnost te se pojavljuju brojni unutardržavni sukobi koji narušavaju mir i sigurnost te potiču UN na djelovanje u područjima pogođenim sukobima. U takvim okolnostima od UN-a se očekivala „spremnost pomaganja državama koje su stekle neovisnost ili koje su prolazile kroz demokratsku tranziciju što je zahtijevalo preuzimanje zadataka kao što su provođenje izbora, stvaranje novih policijskih snaga, repatrijacija izbjeglica te nadgledanje demobilizacije vojske i reintegracija podijeljenih društava“ (Oksamytna, Srud, 2020: 5).

U prvom desetljeću 21. stoljeća mirovne misije su se raspoređivale u udaljena, nesigurna i nestabilna područja. Nakon neuspjeha UN-a u sprječavanju genocida u Ruandi u misiji UNAMIR i masakra u Srebrenici dok je trajala misija UNPROFOR, određen broj država članica se odvratio od organizacije te nije bio spreman sudjelovati u novim mirovnim operacijama. Usprkos poteškoćama „UN između 1995. i 1999. godine pokreće snažnu operaciju u istočnoj Slavoniji (UNTAES) i promatračku misiju u BiH“ (Lilland, 2001: 1). Nakon neuspjeha u Srebrenici i Ruandi nova strategija trebala je ispraviti određene nedostatke vezane uz mirovne operacije te se ovo „razdoblje može promatrati kao razdoblje ispravljanja očitih problema u održavanju mira UN-a“ (ibid). U obama navedenim slučajevima UN je imao zadatak zaštititi civile od napada agresora, u slučaju Bosne zaštititi Bošnjake od srpskih napada i u slučaju Ruande zaštititi narod Tutsia od organiziranog ubijanja pripadnika naroda Hutua. U obama slučajevima formirana je sigurna humanitarna zona iz koje su se snage UN-a u jednom trenutku povukle što je otvorilo vrata nasilju i ubijanju. Pored toga, u misijama na području bivše Jugoslavije, odnosno u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (UNPROFOR) i u Sierra Leoneu (UNAMSIL) uočeno je da „nedostatak osoblja, opreme te policijske i vojne volje za ispunjavanjem misije vodi u propadanje mirovne misije“ (ibid: 6). UNPROFOR je imao zadatak očuvati međunarodni mir i sigurnost na području Hrvatske i Bosne dok je UNAMSIL

imao zadatak pomoći u provedbi mirovnog sporazuma kako bi se zaustavio građanski rat u Sierr Leoneu.

UN se 1999. godine suočio s nedovoljnim financijskim sredstvima, nedostatkom osoblja i nespremnošću država za sudjelovanjem u misijama UN-a te je tadašnji glavni tajnik UN-a Kofi Annan naložio temeljitu reviziju UN-a koju je predvodio Lakhdar Brahimi. Izvješće ističe kako snage UN-a, nakon što su raspoređene, „moraju biti u stanju svoje mandate izvršavati profesionalno i uspješno, biti sposobne braniti sebe, druge komponente misije i mandat misije s čvrstim pravilima angažmana protiv onih koji se ogлуše na obveze prema mirovnom sporazumu“ (ibid: 3). Kad se govori o uporabi vatrenog oružja, treba istaknuti kako se unutar koncepta preventivne operacije „uzima u obzir preventivno korištenje sile naoružanih snaga UN-a kako bi se izbjegli napadi na civile i kako bi se poremetile vojne sposobnosti ilegalnih oružanih grupa koje predstavljaju kontroverzan subjekt i koje služe kao temelj za daljnje oružane aktivnosti“ (United Nations Security Council, 2000: 36). S druge strane, „koncept robusne operacije uzima u obzir robusne doktrine i taktiku mirovne operacije gdje su mirovne snage UN-a sposobne braniti same sebe, svoj mandat i ostale komponente misije, jasno specificirajući ovlasti operacije glede korištenja sile“ (ibid: 37).

Nedugo nakon toga, 2001. godine predstavljen je i izraz „odgovornost za zaštitu“ koji je nastao kao odgovor na pitanje kad međunarodna zajednica mora intervenirati u humanitarne svrhe, a sve s ciljem stvaranja jasnijeg obrasca djelovanja međunarodne zajednice u teškim slučajevima povrede ljudskih prava. Termin je ustvrdio kako „suverenitet državi dodjeljuje primarnu odgovornost za zaštitu ljudi unutar svojih granica i predlaže da se, kad države ne uspijevaju zaštititi svoje građane zbog nesposobnosti ili nedostatka volje, odgovornost prebacuje na međunarodnu zajednicu“ (United Nations, 2014: 1). Ovaj izraz podržao je tadašnji glavni tajnik UN-a Kofi Annan navodeći kako „odgovornost ovlašćuje Vijeće sigurnosti za poduzimanje mjera u slučaju narušavanja mira gdje je vojna intervencija posljednje sredstvo u slučaju genocida i drugih ubijanja velikih razmjera, etničkog čišćenja i ozbiljnog kršenja ljudskih prava gdje su se suverene vlade dokazale nemoćnima ili nespemnimima“ (ibid).

1.3 Definiranje ključnih mehanizama Ujedinjenih naroda

Za početak ovog dijela treba istaknuti pet glavnih područja djelovanja Ujedinjenih naroda u što spadaju: „održavanje međunarodnog mira i sigurnosti, zaštita ljudskih prava, dostava humanitarne pomoći, podrška održivom razvoju i klimatskim zagovorima te podrška međunarodnom pravu“ (United Nations, 2014: 3). Ujedinjeni narodi kao organizacija 193 države članice aktivno nastoji detektirati probleme po pitanju sigurnosti i mira te ih rješavati. Od njegovog osnutka prošlo je sedam desetljeća i UN se morao fokusirati na razne probleme koji su se pojavljivali te na nove izazove kao što su klimatske promjene, epidemije, problemi s AIDS-om i rodna nejednakost, a sve s ciljem pronalaska rješenja i poduzimanja akcija. U poduzimanju akcija Ujedinjenih naroda veliku ulogu, kao što je već naglašeno u prethodnom poglavlju, imaju dva tijela – Vijeće sigurnosti i Opća skupština UN-a. Vijeće sigurnosti UN-a ima primarnu odgovornost kad se govori o međunarodnom miru i sigurnosti. Vijeće sigurnosti „preuzima vodstvo u utvrđivanju postojanja prijetnji miru ili čina agresije, poziva strane u sukobu da ga riješe mirnim putem i preporučuje metode prilagodbe ili uvjete nagodbe“ (ibid). S druge strane, Opća skupština se može definirati kao „glavno savjetodavno i predstavničko tijelo UN-a koje putem redovitih sastanaka pruža mogućnost da države članice izraze svoje stajalište cijelom članstvu i pronađe se konsenzus o teškim pitanjima“ (ibid).

Prema Povelji Ujedinjenih naroda, UN može donositi kolektivne mjere za rješavanje sukoba. Sukladno tome, Vijeće sigurnosti na upozorenje Opće skupštine ili glavnog tajnika o potencijalnom sukobu može, ukoliko utvrdi postojanje prijetnje miru ili čin agresije, „pozvati strane da se pridržavaju privremenih mjera koje ono smatra potrebnim, a svrha mjera je sprječavanje pogoršanja nastale situacije“ (Borić, 2018: 3). Privremene mjere su neobvezujuće preporuke Vijeća sigurnosti, ali ukoliko se dogodi da se određena država ogлуši na preporuke, u sljedećim rezolucijama protiv takve države mogu se propisati odluke pa i sankcije. Postoje i mjere koje ne uključuju upotrebu sile, a one su ekonomske i političke naravi, a krajnja mjera je oružana akcija. Ako Vijeće sigurnosti „smatra da mjere koje ne uključuju upotrebu sile ne bi polučile rezultate, ono može pomoću zračnih, pomorskih ili kopnenih snaga poduzeti akciju koju smatra potrebnom za održavanje ili uspostavljanje međunarodnog mira i sigurnosti“ (ibid: 4). Prema Poglavlju VII. Povelje UN-a, „Vijeće sigurnosti može poduzeti prisilne mjere za održavanje ili obnovu međunarodnog mira i sigurnosti, a takve mjere sežu od ekonomskih sankcija do međunarodne vojne akcije te Vijeće uspostavlja mirovne operacije UN-a i posebne političke misije“ (Lončar, 2011: 38). Na temelju rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a i u skladu s člancima VI. i VII. Povelje UN-a provode se mirovne operacije UN-a.

Mirovne misije mogu se okarakterizirati kao „operacije koje uključuju vojno osoblje, ali bez izvršnih ovlasti, koje su Ujedinjeni narodi poduzeli kako bi pomogli održati ili obnoviti međunarodni mir i sigurnost u područjima sukoba“ (Sola-Martin, Wodhouse, 2011: 5). Iako mirovne operacije uključuju sudjelovanje vojnog osoblja, „one nisu akcije ofenzivnog karaktera te se njima ne žele provoditi prisilne sankcije bilo kakve vrste“ (Lončar, 2011: 41). Može se reći kako su mirovne operacije mjere privremenog karaktera pomoću kojih se želi djelovati mirnim putem na određeni spor na „način da ga se prevenira ili u slučaju da je do sukoba došlo da se spriječi prerastanje napetih situacija u potpuni rat“ (ibid: 42). Mirovne operacije su neprisilne privremene mjere, „one su dobrovoljne te se za uspostavu takve operacije traži pristanak država o čijem je sporu riječ“ (ibid). Isto tako, može se istaknuti kako mirovne operacije ne rješavaju spor ili sukob strana u ratu, nego svojom prisutnošću nastoje pomoći stranama u sukobu u prekidanju sukoba i uspostavljanju primirja kako bi se uspostavio dijalog za raspravu i rješavanje spora.

Ujedinjeni narodi igraju važnu ulogu u sprječavanju sukoba koristeći diplomaciju i posredovanje, a među alatima koje UN koristi su i posebni izaslanici i političke misije na terenu. Postoji nekoliko mehanizama kojima UN može djelovati kako bi se na sukobu pogođenom teritoriju uspostavili red i sigurnost civila. Najprije treba istaknuti mehanizme koji „obuhvaćaju tradicionalne mirovne misije, kao i operacije nametanja mira, poput zaštite humanitarne pomoći, uspostave reda i stabilnosti, provođenja sankcija, jamčenja i ograničavanja kretanja, uspostave zaštićenih područja i nasilnog razdvajanja zaraćenih strana (Jakešević, 2012: 59). Mirovne misije UN-a imaju tri osnovne aktivnosti: sprječavanje sukoba i stvaranje mira (peacemaking), održavanje mira (peacekeeping) i izgradnja mira (peacebuilding). Kad se govori o *sprječavanju sukoba*, tada treba istaknuti kako „ovaj mehanizam podrazumijeva upotrebu strukturnih i diplomatskih mjera kako bi se spriječila eskalacija unutardržavnih ili međudržavnih razmirica u otvoreni sukob“ (ibid: 64). *Stvaranje mira* „odgovara na sukobe koji već traju i ima za cilj dovesti do njihovog zaustavljanja uz upotrebu posredovanja i diplomacije“ (ibid). S druge strane, *izgradnja mira* „označava UN-ove aktivnosti za uspostavu temelja za mir i pružanje niza različitih mehanizama za izgradnju tih temelja“ (ibid: 65). Tu se radi o mjerama namijenjenima smanjenju rizika od izbijanja sukoba putem razvijanja nacionalnih sposobnosti na svim razinama kako bi se kreirali uvjeti za održivi mir. *Održavanje mira* je „tehnika namijenjena očuvanju krhkog mira uspostavljenog nakon obustave neprijateljstava te ubrzanja implementacije sporazuma postignutih posredstvom mirotvoraca“ (ibid). Kad se govori o operacijama održavanja mira (tzv. peacekeeping operacijama), one se obično povezuju s

Poglavljem VI. „iako se Vijeće sigurnosti ne mora pozvati na neko određeno poglavlje Povelje kad donosi rezoluciju kojom se odobrava upućivanje UN-ove operacije održavanja mira“ (ibid: 53). Mirovne misije trebale bi se provoditi u skladu s poštivanjem ljudskih prava te bi trebale stremiti unaprjeđenju ljudskih prava kroz provođenje svojih mandata. Pored toga treba spomenuti kako je još jedan oblik mirovnih misija karakterističan za posthladnoratovsko razdoblje, a to je *nametanje mira*. Ovaj oblik podrazumijeva „primjenu niza prinudnih mjera, uključujući upotrebu vojne sile, uz odobrenje Vijeća sigurnosti UN-a (ibid: 66).

Pored tradicionalnog održavanja mira i procesa uspostave mira, ključna strategija je i poticanje gospodarstva i društvene suradnje kako bi se izgradilo povjerenje između prethodno zaraćenih strana, ali za trajan mir potrebno je puno više – razviti društvenu, političku i gospodarsku infrastrukturu i spriječiti nasilje, a tu je UN obično „uključen u provedbu mirovnog sporazuma koji ide do korijena sukoba, pomažući u izgradnji dugoročnih temelja za stabilne i legitimne vlade“ (Doyle, Sambanis, 2016: 502). Možemo slobodno reći kako UN „olakšava mirovni sporazum među stranama koji nadzire demobilizaciju vojnih snaga, zbrinjavanje izbjeglica i nadzire prijelaz vlasti; on djeluje kao graditelj mira i nadgleda provedbu ljudskih prava, nacionalnih demokratskih izbora i ekonomsku obnovu“ (ibid: 503).

Ujedinjeni narodi imaju i zadaću zaštititi civile u ratom pogođenim područjima. Zaštita civila je mandat vojne i policijske komponente mirovnih snaga koje mogu upotrijebiti „sva potrebna sredstva uključujući upotrebu ubojite sile s ciljem sprječavanja ili odgovora na prijetnje fizičkim nasiljem nad civilima, unutar sposobnosti i područja djelovanja“ (De Coning, Peter, 2019: 142). Pri zaštiti civila u misijama UN je razradio odrednice o korištenju sile, a poslije Hladnog rata korištenje sile postaje više robusno.

Uporaba sile u mirovnim misijama UN-a ovlaštena je Poglavljem VII. Povelje UN-a te su mirovne snage „ovlaštene i dužne koristiti sva potrebna sredstva u granicama svojih mogućnosti i području razmještaja za zaštitu civila pod neposrednom prijetnjom fizičkog nasilja“ (ibid: 164). Dužnost pripadnika mirovne misije je tijekom obavljanja zadaća na terenu uvidjeti eventualne opasnosti i potencijalne napadače te prema svojim sposobnostima, obučenosti i resursima promptno reagirati, odnosno „aktivna dužnost zaštite civila ne uključuje samo reakciju protiv napadača, već uključuje i odvratanje napada i prevenciju potencijalnih napadača“ (ibid). Zaštita civila u mirovnim operacijama uključuje tri razine: zaštitu kroz dijalog i angažman, pružanje fizičke zaštite te uspostavu zaštitne okoline. Prva razina podrazumijeva „aktivnosti koje uključuju dijalog s počiniteljima ili potencijalnim počiniteljima sukoba i posredovanjem između strana u sukobu uvjeravanjem vlada i relevantnih aktera koji trebaju

intervenirati u zaštiti civila“ (ibid: 135). Druga razina je pružanje fizičke zaštite, a uključuje „djelovanje policijske i vojne komponente koje mogu uporabiti silu za odvracanje, sprječavanje i kao odgovor na situacije u kojima se nalaze civili pod prijetnjom fizičkog nasilja“ (ibid). Treća razina je uspostava zaštitne okoline, a podrazumijeva „aktivnosti za pomoć u stvaranju zaštićenog okruženja za civile kroz aktivnosti vezane uz vladavinu prava, ljudska prava i zaštite istih“ (ibid).

Mirovna misija na papiru i njen plan izvođenja na terenu nisu ista stvar i često na terenu postoje veliki problemi na koje mirovnjaci nailaze, ali nisu predviđeni planom, a „okruženje mirovne misije na terenu uključuje odsutnost jasnih borbenih linija, ogromnu geografsku udaljenost ratom razorene ili nepostojeće infrastrukture, prisutnost velikog broja interno raseljenih civila, brojne naoružane skupine, pljačke civila i konvoja UN-a, stalnu nesigurnost, stalno nasilje i borbu za moć među političkom elitom“ (ibid: 122). Zapovjedništvo mirovne misije ima zadaću zaštititi civile i svoje trupe i prvenstveno se njihovo djelovanje temelji na fizičkoj zaštiti koja se odnosi na zaštitu resursa, trupa, vojnih resursa na terenu i civila, a sve se prilagođava sposobnostima i uvjetima na terenu.

Ukoliko je riječ o situaciji koja je toliko teška na terenu da UN-u prijete neuspjeh, „to predstavlja dovoljan motiv Vijeću sigurnosti UN-a za dodatni angažman i početak djelovanja, odnosno velika je vjerojatnost da će mirovne operacije biti raspoređene“ (ibid: 61). Pored toga, „jedan od glavnih razloga zašto UN postoji i što mu daje legitimnost je njegova uloga jamca međunarodne sigurnosti, a u posljednje vrijeme i ljudske sigurnosti“ (ibid: 62). Kada su civili žrtve nasilja i bivaju ubijeni na dnevnoj bazi sukoba, tada UN takvo ponašanje agresora smatra prijetnjom za međunarodnu i ljudsku sigurnost.

Iako su u prošlosti mirovne operacije bile zamišljene kao tampon-zona između zaraćenih strana i alat za praćenje provedbe prekida vatre ili mirovnog sporazuma, mirovne operacije danas su se „razvile u jedno od glavnih kolektivnih sredstava među društvima u očuvanju mira i sigurnosti“ (Bellamy, Hunt, 2015: 1278). Danas se od mirovne misije očekuje pomoć u obnovi, olakšavanje isporuke humanitarne pomoći, podrška vladama u provedbi vladavine prava, pomoć u demobilizaciji bivših boraca i razoružavanju. Pored toga, aktivnosti koju obavljaju vojne snage su pozicioniranje i odvracanje napada na civile. Druga aktivnost vojnih snaga je „uspostavljanje mjera namijenjenih uklanjanju ili ograničavanju aktivnosti naoružanih skupina koje prijete civilima dok je treća aktivnost najrjeđa i podrazumijeva raspoređivanje mirovnih snaga između civila i naoružanih pojedinaca“ (ibid: 1280).

Tijekom 21. stoljeća mirovne misije doživjele su promjene na tri važna načina. Treba naglasiti kako „postaju više usmjerene na zaštitu civila, postaju sve robusnije i počinju prihvaćati stabilizaciju kao cilj misije“ (ibid: 1283).

Mirovne misije razvijaju partnerstva s državom u kojoj su snage mirovne misije raspoređene i njihovim oružanim snagama kako bi bliskom suradnjom poduzeli robusnu, potencijalno ofenzivnu operaciju protiv pobunjeničkih entiteta te kako bi promovirali stabilizaciju i jačanje zaštite civila. Uspjesi mirovne operacije ne mogu biti postignuti ako i druga strana koja izaziva oružane sukobe nije uključena u postizanje mira. Iako mirovne misije UN-a imaju dugu tradiciju, one danas više nemaju istu formu djelovanja kao mirovne misije u prošlosti. Današnje mirovne misije imaju primarnu zadaću zaštititi stanovništvo neke države ukoliko ih ne može zaštititi vlastita država te su ovlaštene koristiti robusnije oblike moći za zaštitu civila i mandata misije.

2. Razvoj odnosa NR Kine i Ujedinjenih naroda

2.1 Rana faza odnosa: osnivanje UN-a, revolucija u Kini i pobjeda komunizma

Kina je bila prožeta sukobima oko preuzimanja vlasti, borbama protiv kolonizatora i unutardržavnim sukobima te sukobom s Japanom. Važan događaj za oblikovanje Kine bio je Građanski rat između komunista i nacionalista, odnosno Komunistička revolucija. Rat je nakratko prekinut spoznajom obiju strana kako je Japan zauzeo određeni dio kineskog teritorija pa je prerastao u rat protiv Japana. Ulaskom Velike Britanije i SAD-a u II. svjetski rat, Kina se svrstala uz bok sila Antante i proglasila je rat Japanu i silama Osovine.

Svojim djelovanjem tijekom Drugog svjetskog rata tadašnja Republika Kina odigrala je veliku ulogu u stvaranju novog poslijeratnog međunarodnog poretka zajedno s ostalim velikim silama. Stvaranje Ujedinjenih naroda započinje na Konferenciji u Dumbarton Oaksu kad su „1944. četiri sile koje čine Kina, SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo i SSSR izradile nacrt Povelje Ujedinjenih naroda koji je finaliziran u San Franciscu 1945. godine kad su i osnovani Ujedinjeni narodi“ (Xue, 2014: 3). Vrijedi spomenuti kako su na Konferenciji sudjelovale i Komunistička partija Kine i Nacionalistička stranka Kine koje su se borile za vlast u svojoj državi gdje su, usprkos međusobnoj borbi za prevlast, „obje strane poslale svog predstavnika kako bi se pridružio kineskom izaslanstvu na Konferenciji i izrazio volju kineskog naroda gdje su obje strane podržale osnivanje Ujedinjenih naroda“ (Winberg, 1970: 397). Cijela kineska delegacija sudjelovala je na potpisivanju Povelje koja je zatim poslana vladi na ratifikaciju u Republiku Kinu. Godine 1945. u Kini je vladala Nacionalistička stranka Kuomintang čiji je lider bio Chiang Kai-shek.

Vidljivo je kako je Kina nastojala pružiti potporu stvaranju novoga poretka koji bi svijetu osigurao mir i slobodu, a njezina angažiranost protiv agresije, nasilja i nepravde vidljiva je i iz toga što je „Kina bila prva država koja je krenula u rat protiv agresije sila Osovine čime je Kini pripala čast biti prvom potpisnicom Povelje“ (Xue, 2014: 3). Iako je Kina bila jedna od osnivačica Ujedinjenih naroda, problemi su počeli kad novoosnovana Narodna Republika Kina nije dobila zakonito predstavničko mjesto u UN-u sve do 1971. godine. Naime, riječ je o tome što je na teritoriju današnje Kine tijekom Drugog svjetskog rata i japanske agresije na Kinu vladao i unutarnji rat u Kini između komunističkih snaga i nacionalističkih snaga.

U tom ratu koji započinje 1927. godine vladajuća stranka Kuomintang na čelu s ratobornim vojskovođom Chiang Kai-shekom „odlučila je očistiti Republiku od korumpiranih ljevičarskih utjecaja, a sve započinje masakrom 12. travnja 1927. godine nad članovima Komunističke

partije u Šangaju“ (Sukrit, 2016: 11). Nakon obračuna, Chiang zauzima grad Šangaj te proglašava Nanjing glavnim gradom Republike Kine te je „Chiang počeo protjerivati komuniste iz njihovih glavnih baza na jugoistoku Kine u gradu Wuhanu“ (ibid: 12). S ciljem jačanja svojeg utjecaja, Chiang je „organizirao Nacionalnu revolucionarnu gardu kako bi sustavno porazio svakog protivnika i kako bi ujedinio kinesko kopno pod vladom u Nanjingu“ (ibid). Komunisti su se raspršili unutar Kine, ali „1931. dolazi do reorganizacije pod vodstvom Mao Zedonga i Zhu Dea u gradu Ruijiniu“ (ibid). Nakon velikih gubitaka na strani komunista, pod vodstvom Mao Zedonga komunisti su počeli organizirati paralelnu državu na temeljima komunizma, ali 1937. godine komunisti i nacionalisti prestaju s međusobnim ratovanjem i okreću se zajedničkom neprijatelju – Japanu koji je izvršio agresiju na kinesko kopno.

Iako je Nacionalna revolucionarna garda zajedno s komunistima pružala otpor, do eskalacije sukoba dolazi kad Japan preuzima kontrolu nad Pekingom i lučkim gradom Tianjinom. Nakon kapitulacije Japana i njegova konačnog sloma, završava rat Japana i Kine, nacionalističke snage su na izmaku snaga te „1948. godine komunističke snage zauzimaju „grad po grad“ koji su bili u rukama Chiang Kai-sheka i 10. listopada na trgu Tianmen Mao Zedong poručuje kineskom narodu kako je osnovana Centralna vlada Narodne Republike Kine“ (ibid: 20). Vodstvo Kuomintanga je pobjeglo na Tajvan gdje osniva Republiku Kinu, a rat praktički nikada nije završio jer nije potpisan nikakav oblik mirovnog sporazuma između zaraćenih strana. Nakon uspostavljanja Narodne Republike Kine javlja se problem predstavljanja Kine ili NR Kine u UN-u. Problem započinje kad je „18. studenoga 1949. novoosnovana Središnja narodna vlada NR Kine zatražila da UN liši delegaciju Nacionalističke Kine svih prava daljnjeg predstavljanja kineskog naroda u UN-u (Winberg, 1970: 398). NRK Ujedinjenim narodima već 1950. godine kreće iznositi svoje stavove gdje je „ministar vanjskih poslova komunističke Kine podnio pritužbu Vijeću sigurnosti optužujući SAD za invaziju na Tajvan što je uvršteno u privremeni dnevni red Vijeća sigurnosti“ (ibid). Nakon toga Vijeće sigurnosti poziva komunističku kinesku delegaciju kako bi zauzela svoje mjesto za stolom Vijeća sigurnosti, ali usprkos tome „kineska komunistička vlada osuđivala je UN kao oruđe američke imperijalne agresije koja je prema kineskim komunistima uključivala zločine kao što su agresija protiv Koreje, neprijateljstvo prema Indoneziji, agresija na Kongo, neprijateljstvo prema arapskim državama i intervencija na Cipru“ (ibid).

Od kraja kineske komunističke revolucije 1949. pa sve do 1971. godine u odnosima s SAD-om „kineska vanjska politika može se smatrati ograničenom, osobito po pitanjima onoga što se tiče angažmana u UN-u“ (Institute for Security and Development, 2018: 2). Zapadne sile dopuštale

su ostanak Republici Kini (Tajvanu) ostanak u UN-u jer su na takav način nastojali spriječiti ulazak još jedne komunističke države u Vijeće sigurnosti. Ali usprkos tome Kina je skupila dovoljnu međunarodnu potporu za buduće proglašenje legitimnim predstavnikom u UN-u. Sjedinjene Države čak su pružile plan o „dvostrukom predstavljanju“ odnosno „prihvatanju dvije Kine u UN-u što je kinesko ministarstvo vanjskih poslova odbilo, ističući vraćanje zakonskih prava kineskog naroda“ (Carter, 2020: 1). NR Kina u početnim godinama jasno je definirala svoj stav kako neće aktivno sudjelovati u radu UN-a. Ujedinjeni narodi su morali uvažiti postojeći politički komunistički ustroj Kine te je 1971. godine „na 26. zasjedanju Opće skupštine UN-a učinjena prekretnica za Kinu kad je uz podršku zemalja u razvoju, posebno afričkih država, Skupština usvojila Rezoluciju 2758 s velikom većinom glasova (76 za, 35 protiv i 17 suzdržanih) čime je Narodna Republika Kina dobila zakonito mjesto u Ujedinjenim narodima“ (Liu, 2014: 67). Pored toga to je značilo i odbijanje američkog prijedloga dvije Kine i donošenje temeljitog rješenja zastupljenosti Kine u UN-u. Tim postupkom NR Kina postaje jedna od pet stalnih članica Vijeća sigurnosti UN-a. Borba Kine za priznavanjem u UN-u trajala je 21 godinu, a nakon službene potvrde o obnovi zakonskih prava Kine u UN-u, delegacija Tajvana se povukla iz New Yorka.

NR Kina ipak nije blagonaklono gledala prema UN-u iz razloga jer je u prvih nekoliko godina vodeću riječ u poslovima UN-a i operacijama koje je UN poduzimao imao SAD. NR Kina je nastojala zaštititi svoju tradiciju i ideologiju komunizma na kojima se temelji kinesko političko djelovanje i zbog toga nije htjela sudjelovati u poslovima Ujedinjenih naroda na početku djelovanja u UN-u. NR Kina nije fokus stavljala na UN te je ponajviše „primarni fokus Kine bio na poboljšanju odnosa sa susjednim državama s istoka i jugoistoka Azije kroz diplomaciju“ (Miwa, Lanteigne, 2011: 244).

2.2 Stavovi NR Kine o Ujedinjenim narodima i njihovo mijenjanje

NR Kina u svom vanjskom djelovanju temeljila se na maoističkim odrednicama koje zagovaraju antirevizionistički oblik marksizma i strategiju borbe protiv imperijalizma i kolonijalizma te je ova politika prihvaćena kao vodeća politika i vojna ideologija Komunističke partije Kine. Ulaskom u članstvo UN-a, NR Kina ipak nije pružala punu potporu Organizaciji te je „vodstvo u Pekingu vojne aktivnosti UN-a smatralo iznimno sumnjivima te su ih promatrali s dozom prezira“ (Horta, 2008: 105). Pored toga, Kina je „organizaciju UN-a vidjela kao oblik zapadnjačkih interesa i instrument koji koristi SAD za legitimizaciju imperijalističkih i hegemonističkih politika“ (ibid: 105). Usprkos tome, kao država koja se intenzivno borila protiv Sila osovine u Drugom svjetskom ratu, dobila je svoje članstvo u UN-u, a s druge strane članstvo u Organizaciji koja je odgovorna za međunarodni mir i sigurnost, NR Kina vidjela je kao oblik zaštite od iznenadnih poremećaja na području međunarodne sigurnosti gdje svojom participacijom može utjecati na ishode u trenucima izjašnjavanja o određenim temama u Vijeću sigurnosti.

Pored oprečnih stavova ona je nastojala postati članicom UN-a iz nekoliko razloga. Jedan od razloga zbog kojeg je NRK inzistirala na članstvu u UN-u je taj što je smatrala kako zbog međunarodnog priznanja ima pravo sudjelovati u međunarodnoj zajednici. Nadalje, pobjedom komunista u građanskom ratu, tadašnje vodstvo tražilo je mogućnosti da se nova komunistička Kina odvoji od svih tijela kineske vlade koja su se nalazila u Tajvanu, odnosno NRK je htjela predstavljati cijeli teritorij Kine. S druge strane, može se reći kako je NRK željela iskoristiti članstvo u UN-u kako bi dobila podršku drugih država i olakšala diplomatsku komunikaciju te kako bi se bavila važnim pitanjima kao što su međunarodna trgovina i sigurnosne prijetnje. Konačno, evidentno je kako je NRK vidjela članstvo u UN-u kao međunarodnu legitimizaciju njezina komunističkog režima i njezinih politika što bi joj pomoglo u distanciranju od sumnji američke i zapadne javnosti kako je komunistički režim u Kini opasan po cijeli svijet.

NR Kina je sudjelovala u Korejskom ratu 1950. – 1953. tijekom kojeg se po prvi put kineske vojne snage susreću sa Zapovjedništvom Ujedinjenih naroda što se smatra prvim pokušajem uspostavljanja kolektivne sigurnosti u svijetu u okviru sustava Ujedinjenih naroda. Zbog invazije Sjeverne Koreje na Južnu Koreju i zauzimanja glavnog grada Seoula, Vijeće sigurnosti UN-a poziva na prekid neprijateljstva te ovlašćuje SAD da uspostavi i vodi zapovjedništvo sastavljeno od vojnih snaga država članica UN-a i spriječi zauzimanje Južne Koreje. U tom ratu

sudjelovala je i Kineska narodna dobrovoljačka vojska koja je potisnula snage Zapovjedništva i protiv njega vodila bitke za kontrolu teritorija. U tom ratu „Narodna Republika Kina zajedno sa Sjevernom Korejom bila je osuđena kao agresor u rezoluciji UN-a te su bili na udaru najveće operacije kolektivne sigurnosti odobrene od strane Ujedinjenih naroda“ (Yongjin, 2007: 4). U navedenom ratu Kina je podržavala Sjevernu Koreju kako bi se jug i sjever Koreje ujedinili pod komunističkim režimom dok su Sjedinjene Američke Države bile vojni saveznik Južne Koreje kojoj su pomogle u opremanju vojske i obrani. Korejski rat je završio primirjem, ali mirovni sporazum nikada nije potpisan te su dvije Koreje ostale podijeljene. Od tada NR Kina „posebno oprezno gleda na operacije UN-a, često dovodeći u pitanje njihov legitimitet“ (Bates, Huang, 2009: 2). Vodeće načelo Pekinga u doba kada NR Kina nije sudjelovala u poslovima UN-a bilo je pružanje važnosti državnom suverenitetu. Kinesko razmišljanje o mirovnim operacijama „proizlazi iz normativne brige za zaštitu statusa državnog suvereniteta koji pokazuje ambivalentnost prema položaju Kine u novom svjetskom poretku i atmosferu političkog opreza koju zagovara kinesko vodstvo“ (Fravel, 1996: 1109). Putem svojih izjava u Vijeću sigurnosti od 50-ih do početka 70-ih godina dvadesetog stoljeća usprotivila se „raznim značajkama netradicionalnog održavanja mira – uporabi sile, sankcijama, nedostatku pristanka i pristranosti, naglašavajući da takve mjere krše suverenitet jedne ili više zaraćenih strana“ (ibid: 1116). NR Kina se pridržavala tradicionalnih normi državnog suvereniteta i neintervencija. Pored toga, protivila se „mirovnim operacijama s obrazloženjem da one predstavljaju hegemonijsku intervenciju velesila u poslove malih država“ (ibid). Paralelno s tim, „NR Kina je imala pasivan pristup prema UN-u tijekom kojeg je UN koristila samo kao promidžbu svoje vanjske politike i stjecanja ekonomske koristi“ (Zhongjun, 2018: 65). Međusobno isključivi stavovi NR Kine i UN-a 50-ih i 60-ih dvadesetoga stoljeća pridonijeli su otuđenju NR Kine od međunarodnog okruženja. Zbog iskustva Korejskog rata, što je jako utjecalo na stavove NR Kine, ona je „odabrala nesudjelovanje u glasovanjima o svim nacrtima rezolucija koje se tiču mirovnih operacija te nije htjela davati nikakav financijski doprinos mirovnim operacijama“ (Yongjin, 2007: 4 : 6).

Kineski stavovi prema UN-u počinju se mijenjati 1980. godine. NR Kina doživljava ekonomski rast i shvaća kako mora zaštititi svoju ekonomiju te je tražila načine pomoću kojih bi navedeno mogla i ostvariti. Tadašnji vođa Narodne Republike Kine Deng Xiaoping „istaknuo je novi koncept mira i razvoja te se, prema njegovu mišljenju, opasnost od rata smanjivala, a ekonomski razvoj postajao sve važniji te je NR Kina trebala doprinijeti svjetskom miru“ (Zhongjun, 2018: 68). Deng Xiaoping (predsjednik Kine od 1978.-1989. godine) se odmaknuo od maoističkih

principa i počeo s transformacijom vanjske politike NR Kine. U tom periodu započinje i prilagodba političkih stavova prema mirovnim operacijama UN-a. Potaknuto riječima svojeg tadašnjeg predsjednika, kinesko vodstvo 1986. godine „počinje otvoreno podržavati načela i svrhu Povelje UN-a te podupire rad organizacije UN-a, uključujući aktivnosti koje provode UN i njegove agencije za dobrobit svjetskog mira i razvoja“ (ibid). NR Kina je sve do trenutka kad kreće s otvorenim podržavanjem načela UN-a, djelovala pasivno, nije pružala potporu i svoj elan za ostvarivanje aktivnosti koje su predviđene Poveljom. Prva javna potpora NR Kine UN-u zabilježena je kad je „1981. Kina pružila jasnu podršku kako će aktivno poduprijeti mirovne operacije i kako će ozbiljno razmatrati sve mirovne operacije u skladu s načelima Povelje UN-a i one koje su korisne za mir i sigurnost međunarodne zajednice“ (ibid). Još jedan veliki pomak u odnosima zabilježen je 1982. godine kad NR Kina počinje dijeliti troškove UN-a za Promatračku skupinu u Libanonu. Od države koja je bila pasivna NR Kina se preobrazila u državu koja povećava svoj angažman u aktivnostima UN-a.

Ona započinje sve više zagovarati zajedničke akcije i usvajanje multilateralnih metoda za učinkovite odgovore na prijetnje i izazove. Kina je prijašnjih godina zagovarala svoju povijesno nezavisnu inozemnu politiku „koju je revidirala te je počela s promicanjem miroljubivih odnosa sa Zapadom i ostatkom svijeta“ (Ishizuka, 2010: 43). Za nju počinje novi smjer u diplomaciji, a „1992. godina bila je značajna za Kinu jer je tada odigrala relativno važnu ulogu u mirovnim naporima UN-a za pitanja Kambodže, Bliskog istoka i Jugoslavije“ (Zhongjun, 2018:70). Ono što ju je ohrabrilo da postane orijentirana prema mirovnim operacijama UN-a jest „državni pomak vanjske politike prema tržišno orijentiranom gospodarstvu te pridruživanje MMF-u i Svjetskoj banci“ (Ishizuka, 2010: 43). Ubrzo izbija azijska financijska kriza 1997. godine, a u to vrijeme „Kina je veliku važnost pridavala uspostavi novog, poštenog i pravednog međunarodnog političkog te gospodarskog poretka i potpisuje Međunarodni sporazum Ujedinjenih naroda o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima koja promiču raznolikost svijeta“ (Zhongjun, 2018: 70). Od 2000. godine NR Kina postaje još angažiranijom u aktivnostima UN-a te je 2005. godine objavila dokument o stajalištima prema reformi UN-a što je bilo „prvi put da je kineska vlada izdala službeni dokument koji sveobuhvatno izražava kinesko stajalište o reformi UN-a te naglašava kako treba promicati multilateralizam, autoritet UN-a i učinkovitost organizacije UN-a“ (ibid: 71).

2.3 Početak kineskog sudjelovanja u aktivnostima Ujedinjenih naroda

NR Kina pokazivala je sve više signala kojima Ujedinjenim narodima daje na znanje kako je spremna štiti međunarodni mir i sigurnost te biti važan partner na području mira, slobode i sigurnosti. Od početka reformskog razdoblja 1970-ih pa sve do ranih 80-ih te 90-ih godina dvadesetog stoljeća Narodnooslobodilačka vojska NR Kine počela je s obukom za sudjelovanje u mirovnim operacijama UN-a.

NR Kina u mirovnim misijama UN-a počinje sudjelovati 1989. godine kad je „20 pripadnika kineskog vojnog osoblja sudjelovalo u potpori UN-a u praćenju izbora u Namibiji u misiji UNTAG“ (Bates, Huang, 2009: 2). Pored toga, jasan znak kako UN može računati na NR Kinu vidljiv je ponovno 1989. godine kad je „Kina službeno zatražila slanje pet vojnih promatrača u mirovnu operaciju UNTSO te je UN odmah prihvatio zahtjev koji je i odobren“ (Zhongjun, 2018: 73). Godine 1989. u misiju UNTAG je „Kina rasporedila dvadeset pripadnika kineskog vojnog osoblja za pomoć UN-u u praćenju izbora u Namibiji“ (Bates, Gill, 2009: 2). Za NR Kinu važna je bila i godina 1991. kad je NR Kina poslala vojne promatrače u mirovnu operaciju UN-a na Bliski istok po prvi put u povijesti. U navedeno područje poslala je pet vojnika u operaciju nadzora primirja na Bliskom istoku (UNTSO) i tada je kineski doprinos bio nizak, a tijekom 2000-ih njezin doprinos počeo se povećavati. To je, na neki način, simboliziralo spremnost na suradnju s međunarodnom zajednicom. S druge strane, iako je poslala svoje trupe na Bliski istok, „do kraja devedesetih, Kina je oklijevala slati trupe u većem opsegu i izravno sudjelovati u mirovnim operacijama“ (ibid: 10).. Nakon toga, sve aktivnije sudjeluje u UN-ovim mirovnim operacijama se izdvaja i činjenica koja ističe kako je „Kina svoje prve mirovne vojne postrojbe poslala u Kambodžu u razdoblju od 1992. do 1993. godine“ (Bates, Huang, 2009: 2). NR Kina je „već do 1996. godine poslala svoje pripadnike u osam mirovnih operacija UN-a, iako je kineski doprinos mirovnim operacijama u to doba bio najmanje značajan među stalnim članicama Vijeća sigurnosti“ (Ishizuka, 2010: 45). Pored vojnih pripadnika koje je poslala u mirovnu operaciju u Kambodžu, ona je nastojala uključiti i policijsku komponentu. Nije trebalo puno vremena da se takvo nešto i ostvari jer je već „1999. godine Kina prvi put poslala svoje policijske pripadnike da služe u Prijelaznoj upravi UN-a u Istočnom Timoru (UNTAET)“ (Bates, Huang, 2009: 2). Godina 1999. označila je „početak nove ere u sudjelovanju Kine u mirovnim misijama jer je Peking povećao predanost mirovnim operacijama UN-a što može svjedočiti naporima u poboljšanju vlastite sposobnosti obuke, povećanom sudjelovanju u međunarodnim suradnjama i aktivnostima razmjene vojnih i

policijskih jedinica“ (Xue, 2014: 10). Ipak, do kraja 1990-ih NR Kina je oklijevala slati trupe u većem opsegu.

Ključni koraci Kine u razvoju odnosa prema misijama UN-a dogodili su se otvaranjem CIVPOL-a (Civilnog policijskog centra za obuku) u gradu Lanfang u kolovozu 2000. i Centra za obuku Ministarstva obrane Kine u Pekingu 2009. godine. Oba centra posjećivalo je i osoblje UN-a te policijsko i vojno osoblje drugih država. Pored toga, NR Kina u jednom trenutku pokazuje i spremnost na kompromis i ozbiljnog partnera UN-a kad je „bez obzira na to što nije razvila diplomatske odnose s Haitijem, 2004. godine odlučila poslati formirane policijske jedinice za potporu Stabilizacijskoj misiji UN-a na Haitiju (MINUSTAH), pomažući u održavanju reda i zakona te u obučavanju lokalne policije“ (Bates, Huang, 2009: 3). Ovaj trend doprinosi koji je NR Kina započela predstavlja „cjelokupno nastojanje Kine, osobito od kasnih 90-ih dvadesetog stoljeća da postane osjetljivija na međunarodna očekivanja pružajući pritom pozitivne i opipljive doprinose globalnom miru i sigurnosti“ (ibid: 4). Takvim predanim angažmanom u svijetu, NR Kina je nastojala projektirati skladniju sliku svoje države, uvjeriti svoje susjede u miroljubive namjere te uravnotežiti odnos sa SAD-om koji ju je postepeno prihvaćao kao veliku i odgovornu silu. Jedan od primjera angažmana i pozitivne promjene prema mirovnim operacijama UN-a vidljiv je 2013. godine kad je „Kina rasporedila sigurnosne snage u Mali i 2014. godine u Sudan gdje je raspoređen kineski bataljun borbenih jedinica naoružanih dronovima kineske proizvodnje, protutenkovskim raketama i oklopnim vozilima“ (Fung: 2015: 6). Iako je NRK u početku inzistirala na principima poštivanja suvereniteta i neintervencijama u UN-u jer su ti principi u skladu s komunističkom ideologijom i kineskim nacionalnim interesima, s vremenom se taj stav promijenio i postaje znatno konstruktivniji. Jedan od razloga zbog kojega je NRK promijenila svoj stav prema UN-u bio je njezin rastući utjecaj u svijetu. Kina je postala „međunarodno priznata sila s velikom ekonomijom i političkom snagom što je dovelo do želje NRK-a za aktivnije sudjelovanje u međunarodnoj zajednici, uključujući UN“ (Zhongjun, 2018: 66). S druge strane, „sve veći broj izazova s kojima se NRK susretala, poput pitanja sigurnosti, ekonomije i zaštite okoliša, također je utjecao na povećani interes za sudjelovanje jer takve izazove ne može rješavati sama kao niti ostale države svijeta pa je bila primorana na suradnju s drugim državama pa tako i s organizacijom UN-a“ (ibid). Može se zaključiti kako je NRK svojom promjenom stavova prema UN-u nastojala omogućiti ravnopravnost sa Zapadom. Iako je NR Kina započela s aktivnim sudjelovanjem u mirovnim operacijama, treba naglasiti kako je bilo poteškoća i izazova. Tako valja spomenuti kako su „izazovi za Kinu uključivali vlastito ograničeno iskustvo

i inovativnost u poljima kao što su promicanje političkog rješenja za konfliktne situacije“ (Bailey, 1971: 14).

Ako se želi ukratko sumirati početne godine kineskog sudjelovanja u mirovnim operacijama, treba istaknuti kako je 90-ih godina dvadesetog stoljeća kineski doprinos mirovnim operacijama bio nizak, ali stabilan te se počeo povećavati početkom 2000-ih godina. NR Kina je bila aktivna u provedbi mandata u Maliju, Južnom Sudanu, DR Kongu i Darfuru. Mirovne operacije u Africi „dale su priliku za poboljšanje operativnih kapaciteta Narodnooslobodilačke vojske, kao i jedinstvenu priliku za poboljšanje kineske globalne reputacije“ (Institute for Security and Development Policy, 2018: 4). Pored toga, uočeno je kako je Kina odlučila slati svoje trupe u države koje imaju krhke demokratske režime. Vrlo je mudar potez Kine rasporediti snage u državama koje su u razvoju, a takav potez može se opravdati time što je „činjenica da Kina ne nosi mrlju zapadnog imperijalizma te se smatra prijateljem država u razvoju što je vrlo važno za neke od afričkih naroda u kojima se provode mirovne misije UN-a“ (Miwa, Lanteigne: 2011: 252). Takvim djelovanjem na području određenih afričkih država, ona ulaže svoj kapital u izgradnju bolnica, cesta, telekomunikacija, mostova i slično gdje su takve načine ponašanja afričke države prihvatile. Ponovnim postajanjem članicom UN-a dobila je i veliku odgovornost, a kako ne bi bila ograničena na međunarodno djelovanje putem UN-a, odlučila je napraviti i dodatne korake te proširiti područja djelovanja i ne biti ograničena samo na azijsko područje. Tako je uložila dosta truda i financijskih sredstava u formiranje kinesko-afričkog partnerstva „jer je područje Afrike veliko raskrižje investicija za kineska ulaganja i geopolitičke interese, a pitanje regionalne stabilnosti potaknulo je potrebu proširenja političko-ekonomskih odnosa“ (Barelli, 2022: 164). Kineske snage u Africi uglavnom se nalaze u sklopu mirovnih misija koje podržava UN. Kina „se pridružila UN-ovim mirovnim misijama zbog svoje strategije mirne koegzistencije i uspostavljanja harmoničnog svijeta što je naglašeno u Kineskoj bijeloj knjizi“ (Min, Quan, 2019: 11).

2.4 Jačanje i širenje kineskih aktivnosti u sklopu međunarodnog mira i sigurnosti

Kako je Kina postala odlučnijom u sudjelovanju u mirovnim operacijama UN-a, tako je bilo potrebno prikazati svijetu spremnost kineske vojske za sudjelovanje u međunarodnim misijama. Upravo je mirovne operacije UN-a Kina vrlo vješto iskoristila kako bi prikazala uvježbanost, obučenost i spremnost kineske vojske. Primjerice od 2009. godine „kineski ratni brodovi aktivno su sudjelovali u operacijama protiv piratstva na obalama Somalije što je odobrilo Vijeće sigurnosti“ (Barelli, 2022: 163). Ovakav potez Kine bio je potaknut zaštitom kineskih teretnih brodova i puteva za ostale brodove u Adenskom zaljevu. Pored toga, u mirovnim operacijama Kina nastoji pojačati vojnu prisutnost u svijetu. Sukladno tome u „kineskoj Bijeloj knjizi iz 2015. i 2019. godine naglašava se važnost kineskih vojnih snaga i njihovog sudjelovanja u međunarodnim sigurnosnim djelovanjima“ (ibid: 163). Sve veća međuovisnost „proširila je opseg kineske vanjskopolitičke računice jer je vodstvo bilo prisiljeno suočiti se s problemima koje je inače ignoriralo“ (Fravel, 1996: 1120). Bijela knjiga iz 2015. godine ističe kako će „Kina nastaviti baviti se odnosima između vanjske i multilateralne sigurnosne suradnje i kako će nastaviti sudjelovanje u mirovnim misijama UN-a, strogo se pridržavajući mandata Vijeća sigurnosti UN-a, zadržavajući svoju predanost mirnom rješavanju sukoba“ (Lanteigne, 2018: 4). Pored navedenoga, kineska Bijela knjiga ističe nekoliko ciljeva izgradnja kineskih vojnih snaga, obrana nacionalnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta, zaštita svjetskog mira i regionalne stabilnosti.

Kinesko približavanje mirovnim operacijama postalo je puno integriranije u njezinu politiku vojne reforme, ali postoji nelogičnost u postupanju Kine prema mirovnim operacijama. Naime, Kina je priznata kao velika svjetska sila i u to nema apsolutno nikakve sumnje, ali iako je velika sila, „Peking nastavlja Kinu približavati mirovnim operacijama UN-a politikama sličnijim onima koje vrijede za države srednje moći“ (Lanteigne, 2018: 3). Povećana financijska izdvajanja za UN jedan su od dokaza kako Kina nastoji maksimalno biti angažirana na očuvanju svjetskog mira i stabilnosti. Pored toga, postoji još nekoliko argumenata koje je nužno izdvojiti, a koji idu u korist Kine kad se govori o mirovnim misijama. Naime, dodatna predanost očuvanju mira naglašena je u rujnu 2015. godine kad je predsjednik Xi Jinping „u govoru pred Općom skupštinom UN-a objavio kako je Kina osigurala rezervni kontingent za UN od 8.000 kineskog osoblja“ (ibid: 2).

Te iste godine Kina je uspjela pristupiti UN Peacekeeping Capability Readiness System, sustavu za brzo i efikasno raspoređivanje mirovnih trupa u slučaju kriza. Kako bi Kina bila u korak s vremenom, „Peking je poboljšao obuku, smanjio ukupni broj vojnika za 300.000 i stvorio Strateške snage za podršku mirovnim misijama UN-a pomoću kojih pruža i obavještajnu potporu granama kineske vojske“ (ibid: 3). Njezino učinkovito djelovanje u multilateralnom svijetu vidljivo je u tome što Kina danas puno bolje odgovara na probleme u svojoj regiji i unutar kineske periferije što „Kinu čini bolje pripremljenom za odgovore na netradicionalne sigurnosne probleme kao što su terorizam, pobune i nemiri“ (ibid: 3). Prema kineskom vodstvu „vojska treba podržavati nacionalne, ekonomske i društvene promjene što uključuje kineski mirovni razvoj“ (Prochazka, 2015: 40).

Nastoji li se uvidjeti pomak i razvoj Kine u odnosima prema UN-u, tada treba izdvojiti nekoliko ključnih događaja koji dokazuju kinesku predanost mirovnim misijama UN-a. Kako bi Kina bila odgovaran i ozbiljan partner UN-u, morala je poduzeti određene korake kako bi se pripremila za sudjelovanje u tako ozbiljnim operacijama. Jedan od najznačajnijih projekata Kine bilo je organiziranje 19 zasebnih jedinica za inženjeriju, posade helikoptera, pješačkih, transportnih, sigurnosnih snaga i snaga za brzu reakciju koje bi mogle u vrlo kratkom vremenskom periodu u slučaju hitne situacije biti raspoređene na teren sa zadaćom uspostavljanja mira. Pored toga, Kina je 2017. godine otvorila bazu za logističku podršku u Džibutiju, izradila planove za očuvanje mira i uspostavila strateške politike u Africi i regiji Indijskog oceana za očuvanje stabilnosti. Kako je Kina postala odlučnijom u djelovanju UN-a i počela s raspoređivanjem snaga po svijetu, tako su i njeni pripadnici postali ugroženiji na terenu, a „promijenjeni sigurnosni uvjeti učinili su Kinu spremnijom na raspoređivanje snaga zajedno s tradicionalnim jedinicama podrške kao što su civilna policija, inženjerski stručnjaci i medicinsko osoblje“ (Lanteigne, 2018: 4). Kinesko političko vodstvo podržalo je inicijativu UN-a za reformu mirovnih snaga iz rujna 2017. godine kojom se poziva na poboljšanje mirovnih sposobnosti UN-a i daljnju koordinaciju s određenim mirovnim inicijativama u Africi. Može se reći kako je Kina postala fleksibilnijom u suočavanju s pitanjima suvereniteta i kako više podržava mirovne operacije u kojima je dopuštena uporaba vojne sile i svih potrebnih sredstava prema Poglavlju VII. Povelje UN-a.

Odmicanje od stare maoističke politike, fleksibilniji stav prema pitanju suverenosti, provođenje reformi unutar vojske i približavanje standardima zapadnih vojnih sila veliki je uspjeh za Kinu i za svjetsku sigurnost. Svijet je na Kinu počeo gledati kao na sigurnosnog partnera koji jamči i koji se zalaže za sigurnost i stabilnost u svijetu i u svojoj regiji. To ne bi bilo moguće da nije

postojala jaka želja Pekinga da se Kinu tretira kao državu koja dijeli teret održavanja međunarodne sigurnosti. Kina je poboljšala bilateralne odnose u svijetu, više je angažirana u svojoj regiji i nudi dijalog, a slanjem svojih trupa u siromašne države pokazuje spremnost na djelovanje u najtežim društvenim i geografskim uvjetima. Od države koja nije pružala potporu UN-u i koja je skeptično gledala na njegove poteze, Kina je postala država koja mirovnjacima UN-a dopušta pristup svojim bazama i poziva ih na obuku kako bi njezini vojnici učili od inozemnih stručnjaka sa zapada. Kina je vrlo vješto iskoristila svoje potencijale i predstavila se svijetu kao velika gospodarska sila koja je spremna na djelovanje u zaštiti mira i sigurnosti, ali prostora za napredak i dalje ima.

3. Uloga NR Kine u Ujedinjenim narodima

Nakon turbulentnih odnosa između Ujedinjenih naroda i NR Kine, uslijedilo je razdoblje međusobne suradnje i uvažavanja s ciljem postizanja sigurnosti. Dugogodišnja izolacija i ograničenja NR Kine po pitanju participacije u UN-u ostavili su na nju negativne posljedice, a to je posebno bilo izraženo nakon što je 1990-ih NR Kina počela s intenzivnim sudjelovanjem u procesima Ujedinjenih naroda. To je najbolje bilo vidljivo kad je NR Kina postala službenom članicom Ujedinjenih naroda i budući se morala prilagoditi novim uvjetima za aktivnu participaciju u Organizaciji NR Kina je spoznala činjenicu kako ne posjeduje osoblje s iskustvom na najvišim pozicijama koje bi trebalo sudjelovati s ostalim stručnjacima iz partnerskih država na pitanju sigurnosti i ostalim pitanjima. Stoga je NR Kina morala izraditi strategiju kojom bi svoje stručnjake obrazovala i pripremila za suradnju s Organizacijom kako bi zajedničkim radom pridonijeli stabilnom miru i napretku. Kad je odlučila pojačati svoju participaciju u Ujedinjenim narodima, Kina je 1990-ih definirala tri zadaće: „povećati svoju ulogu u donošenju odluka u Ujedinjenim narodima po pitanjima mirovnih operacija, postati proaktivnijom u diskusijama o razvoju postkonfliktnih društava i više raditi s regionalnim organizacijama“ (Songyang, Xiaojun, Fanglu: 2018: 472).

Iako NR Kina nije imala velikog iskustva sudjelovanja u poslovima i zadacima Ujedinjenih naroda, ona je bila spremna na igranje aktivnije uloge u Organizaciji. Nakon završetka Hladnog rata 1991. godine „značajan znak kineskog sudjelovanja u svjetskim poslovima bio je vidljiv iz toga što su kineski čelnici počeli sudjelovati na konferencijama UN-a na visokoj razini i držati službene govore“ (Coutaz, 2021: 7). NR Kina je iskazivala uključenost i konstruktivnost za rad na slučajevima koji su uključivali kršenje ljudskih prava i humanitarne katastrofe poput slučajeva u Sudanu i Mijanmaru. NR Kina je imala globalnu strategiju djelovanja koja se sastojala od dvaju osnovnih elemenata. Prvi element strategije bio je svjetonazor koji „prihvaća multipolarnost svijeta, a drugi element je razborito upravljanje glavnim odnosima moći s ciljem ispravljanja pogrešnih percepcija i rješavanja zajedničkih izazova“ (Xue, 2014: 3).

Veliku ulogu u povećanju kineske participacije imalo je, pored Deng Xiaopinga, i nekoliko ostalih kineskih političkih vođa. Najprije treba istaknuti kako su kineski premijer Li Peng i predsjednik Republike od 1993. do 2003. godine Jiang Zemin intenzivno sudjelovali na raznim multilateralnim sastancima 90-ih godina dvadesetog stoljeća i na raznim događajima u UN-u jačajući položaj NR Kine u Organizaciji. Jiang Zemin je „2000-ih održao nekoliko dobro pripremljenih govora u UN-u, naglašavajući pozitivne funkcije UN-a koje treba

jačati, a ne slabiti i gdje autoritet UN-a treba maksimalno jačati“ (Coutaz, 2021: 7). Nakon završetka Hladnog rata NR Kina nije samo pasivno glasala za mirovne operacije Ujedinjenih naroda, već je odlučila pružiti svoj obol i dati svoje postrojbe za mirovne misije jer je „suočena s novim međunarodnim krajolikom shvatila nužnost poduzimanja značajnih napora kako bi se izbjeglo intenziviranje nasilnih sukoba te je pristupila traženju mirnih rješenja putem UN-a“ (ibid). Jiang Zemin je u tom periodu intenzivno isticao važnost i utjecaj UN-a i naglašavao kako niti jedna država samostalno ne može ostvariti svoje sigurnosne ciljeve, već samo jačanjem suradnje u svladavanju zajedničkih sigurnosnih izazova. Pored Jiang Zemina, veliku ulogu u jačanju uloge NR Kine u UN-u odigrao je i nekadašnji predsjednik NR Kine Hu Jintao koji je bio predsjednik Kine od 2003. do 2012. godine pod čijim je vodstvom „Kina prilagodila svoju diplomatsku strategiju percipirajući UN kao najvažniju arenu za kinesku diplomaciju kroz koju Kina može aktivno participirati u multilateralnim institucijama“ (ibid: 8). Svoju ulogu NR Kina je nastojala ojačati unutar UN-a slanjem svojih diplomata na mjesta u UN-u visoke razine.

Početak nove ere u sudjelovanju NR Kine u organizaciji UN-a označila je 1999. godina. Te godine Peking je „povećao predanost mirovnim operacijama UN-a što može svjedočiti kroz napore u poboljšanju svoje sposobnosti obuke, povećanog sudjelovanja u međunarodnoj suradnji i u aktivnostima razmjene i sve većim doprinosom vojnih i policijskih jedinica u sklopu međunarodnih aktivnosti“ (Bates, Gill, 2009: 2). U tome periodu NR Kina je tvrdila kako „mirovne operacije treba provoditi na način koji vodi do temeljnih uzroka sukoba te kovati čvrste osnove za obnovu nakon uspostavljanja mira“ (ibid).

Pod vodstvom današnjeg kineskog predsjednika Xi Jinpinga NR Kina počinje imati sve veću ulogu unutar UN-a. Od dolaska na vlast 2013. godine navedeni predsjednik je inzistirao na povećanoj ulozi Kine u Organizaciji, a „povećana vidljivost i asertivnost u sastavu Ujedinjenih naroda odražavaju i stvarnost kineskog zadivljujućeg gospodarskog razvoja i viziju vanjske politike Xi Jinpinga“ (Feltman, 2020: 1). Pod vodstvom Xi Jinpinga NR Kina postaje drugi najveći davatelj doprinosa u redovni proračun UN-a, „nešto više od 12 % u usporedbi s 22 % s davanjima SAD-a u proračun UN-a dok u proračunu za mirovne operacije i održavanje mira Kina sudjeluje sa svojih 15 % u odnosu na 27 % davanja SAD-a“ (ibid). Pod vodstvom Jinpinga, NR Kina je „2016. obećala milijardu američkih dolara pomoći za financiranje mirovnih, sigurnosnih i razvojnih aktivnosti UN-a dok je 2018. NR Kina osigurala 10,3 % proračuna za mirovne operacije, što je za 3,9 % više u odnosu na 2012. godinu“ (Coutaz: 11). Za apsolutnu implementaciju obveza u sklopu UN-a koje je

preuzeo Jinping potrebno je bilo učiniti još. Tako je NR Kina „uspostavila i stalne mirovne snage kapaciteta 8000 ljudi, a snage uključuju pripadnike iz 28 divizija u rasponu od pješačkih bojnih snaga i snaga za brzi odgovor pa sve do helikopterskih posada i timova za bespilotne letjelice“ (ibid: 12). Posebno je zanimljivo vidjeti kako je NR Kina ostvarila rastuću ulogu unutar UN-a putem određenih agencija UN-a, a to je vidljivo po tome jer su „4 od 15 specijaliziranih agencija UN-a – Organizacija za hranu i poljoprivredu, Međunarodna organizacija civilnog zrakoplovstva, Međunarodna telekomunikacijska organizacija i Organizacija UN-a za industrijski razvoj pod vodstvom stručnjaka iz Kine“ (ibid). Još prije, preciznije 2005. godine NR Kina je ostvarila velike uspjehe kad su njezini stručnjaci došli na visoke pozicije u UN-u. Tako, zasigurno, treba istaknuti rane uspjehe kad je „u listopadu 2005. godine Zhang Xinsheng, zamjenik ministra obrazovanja Kine izabran za predsjednika Izvršnog odbora UN-a za obrazovanje, znanost i kulturu dok je Zhao Houlin izabran samo dan nakon na poziciju glavnog tajnika Međunarodne unije za telekomunikacije“ (Coutaz, 2021: 8). Ovakvim ulascima Kine u agencije UN-a ona stječe određena specijalizirana znanja i iskustva pomoću kojih može u budućnosti djelovati još kvalitetnije po raznim pitanjima jer neće doći u poziciju kao na početku svog međunarodnog puta da se susretne sa scenarijem manjka stručnog kadra i osoba za obavljanje zadataka unutar UN-a.

Kinesko sudjelovanje u Ujedinjenim narodima uvijek se sa zanimanjem pratilo u slučajevima kad je trebalo glasovati u Vijeću sigurnosti. Tako treba istaknuti kako je „prema statistici glasovanja Vijeća sigurnosti u razdoblju od 1991. do 2005. godine Kina bila suzdržana u 51 rezoluciji Vijeća sigurnosti u procesu glasovanja“ (Xue, 2014: 5). Kad se nastoji sagledati kineski oblik pružanja glasova za rezolucije Vijeća sigurnosti, tada zasigurno treba naglasiti kako je Kina upotrebljavala svoje pravo veta, te se u „13 veta Kina pridružila Rusiji: 10 veta iskoristila je za blokiranje akcija Vijeća sigurnosti u Siriji 2011. godine, veto za nacrt rezolucije o Mijanmaru 2007. godine, Zimbabveu 2008. godine i Venezueli 2019. godine“ (Feltman, 2020: 2). NR Kina i Rusija imali su zajedničke stavove što se tiče djelovanja unutar UN-a, ali treba istaknuti kako su zajednička nit koja povezuje ove dvije države stavovi kako su nacrti Vijeća sigurnosti osuđivali ponašanje vlada u navedenim državama te su Kina i Rusija „izražavale zabrinutost vezano uz vanjska uplitanja u unutarnje stvari država, pri čemu su se njihovi narativi fokusirali na suvremena prava država, a ne na ljudska prava pojedinca“ (ibid). Kina je 2008. godine „dva puta blokirala intervencije s humanitarnim opravdanjem u Vijeću sigurnosti koje su bile protivne volji

vlade države domaćina“ (Bates, Huang 2009: 11). Iako je određene rezolucije Vijeća Kina blokirala, s druge strane postoje primjeri podrške radu Vijeća sigurnosti. NR Kina je podržavala međunarodne intervencije iz humanitarnih razloga pa tako treba izdvojiti kako je „1999. Kina glasovala za rezoluciju Vijeća sigurnosti kojom se odobrava raspoređivanje međunarodnih snaga u Istočni Timor nakon izbijanja nasilja poslije glasovanja o neovisnosti od Indonezije“ (ibid: 11). Isto tako, „Kina je 2001. godine glasala za rezoluciju Vijeća sigurnosti kojom je sankcionirana invazija na Afganistan pod vodstvom SAD-a nakon terorističkih napada 11. rujna 2001.“ (ibid). Nadalje, kad je u Somaliji 2006. godine dolazilo do raspada države, „Kina je odigrala važnu i konstruktivnu ulogu u raspravama Vijeća sigurnosti UN-a o sankcijama i embargu na oružje protiv Somalije i pružila je ključnu ulogu u UN-ovu usvajanju Rezolucije Vijeća sigurnosti 1725 čime je uspostavljeno tijelo za razvojnu misiju potpore miru u Somaliji (IGASOM)“ (ibid: 15). Pored toga, 2008. godine „Kina je glasala za rezoluciju o uvođenju sankcija predsjedniku Zimbabvea Robertu Mugabeu i njegovim suradnicima zbog uporabe nasilja i zastrašivanja tijekom predsjedničkih izbora“ (ibid). Povećana uloga NR Kine 2000-ih, njezina aktivnost u Vijeću sigurnosti, izražavanje jasnog stajališta u određenim temama u sklopu mirovnih operacija i angažiranjem s druge strane u određenim dijelovima svijeta te prisutnost kineskih diplomata i stručnjaka na visokim pozicijama u UN-u uzrokovali su strah kod zapadnih država „kako će Peking slijediti hegemonistički put i nastojati poremetiti postojeći mirovni poredak“ (Coutaz, 2021: 8).

Zbog izazvane zabrinutosti određenih zapadnih država, NR Kina je morala pronaći način kojim bi umirila zabrinutost i uvjerila druge kako nema hegemonističke stavove kojima bi se narušili mir i sigurnost. Kako bi umanjila te strahove, Kina se odlučila snažnije angažirati u međunarodne napore za suzbijanje piratstva na području Roga Afrike. Tako je NR Kina odlučila pokazati svoje dobroćudne namjere u operaciji mobilizacije međunarodne zajednice za suzbijanje napada pirata na području Roga Afrike. Slijedom toga „kineska vlada 18. veljače 2008. objavila svoju odluku o raspoređivanju dvaju raketnih razarača koji bi se pridružili međunarodnoj pomorskoj floti te su kineske vlasti pored toga kako bi bile pristupačnije i transparentne odlučile redovito ažurirati svoju web-stranicu na engleskom jeziku putem koje su javnosti distribuirali pojedinosti o protupiratskim akcijama“ (Coutaz, 2021: 9). Angažmanom na Rogu Afrike pokazala je ozbiljnost djelovanja jer nije dopuštala ovoj regiji otklizavanje u kaos i bezvlašće, već je zajedno s partnerima pružala zaštitu građana i imovine, ali i zaštitu svojim državljanima koji su se zatekli na području Roga

Afrike. Ovo je bilo prvi put da je Kina u modernoj povijesti svoju mornaricu uključila u operativne misije izvan svojih teritorijalnih voda. U ovoj antipiratskoj misiji naziva Morski štit Kina je aktivno sudjelovala sa SAD-om pri čemu su ove dvije države „otvoreno komunicirale i dijelile informacije što je utjecalo na dobru svakodnevnu komunikaciju bez presedana između taktičke i operativne razine obiju vojski“ (Kaufman, 2009: 4). Treba istaknuti kako je raspoređivanje ratnih brodova kineske ratne mornarice imalo tri svrhe. Najprije treba naglasiti kako raspoređivanje ratne mornarice „signalizira želju Kine da bude viđena kao voljni partner u međunarodnim kooperativnim naporima, Kina želi biti viđena kao odgovorni dionik u globalnoj areni“ (ibid: 9). Druga svrha je slanje kineske poruke kako je „Kina sposobna braniti svoje globalne interese“ (ibid). Treća svrha naglašava kako „sudjelovanje Kine u antipiratskim operacijama može ukazivati na pomak u njezinim dugoročnim sigurnosnim prioritetima“ (ibid: 10)

Kao što je već ranije naglašeno, povećan kineski angažman u međunarodnoj zajednici događa se pod vodstvom Xi Jinpinga. On je postao ključnom figurom u preuzimanju odgovornosti Kine u poslovima UN-a i međunarodne sigurnosti. Tako treba istaknuti kako je trenutni predsjednik NR Kine obznanio poveću financijsku potporu glede mirovnih misija UN-a. Jačanje svog ugleda i uloge unutar UN-a NR Kina je pokazala i odlučnom strategijom uvježbavanja snaga drugih država pa je tako uvježbavala mirovnjake iz Kambodže, Laosa i Egipta. Kad su određene države izražavale sumnju u značaj UN-a, NR Kina je u takvom ozračju jačala svoju ulogu i važnost unutar UN-a. Pored toga, NR Kina je formirala i pet specijaliziranih spasilačkih jedinica za dodatnu potporu UN-u u sklopu mirovnih misija. Tako je NR Kina formirala Snage za pomoć u slučaju poplava i katastrofa, Hitne spasilačke snage nakon potresa, Hitne spasilačke snage za nuklearne, kemijske i biološke katastrofe, Snage za rasterećenje transportnih objekata i međunarodne mirovne snage. Zbog ovakve kineske posvećenosti pružanju podrške UN-u, „dužnosnici UN-a koji rade unutar misija izvijestili su kako kineski mirovni kontingenti spadaju među najbolje pripremljene, najstručnije i vrlo dobro disciplinirane“ (Bates, Huang 2009: 25). Iz tog razloga UN se počeo sve više oslanjati na kineske stručnjake i vojne mogućnosti Kine, stoga su civilni i vojni kineski stručnjaci uključeni u razne faze odlučivanja na razini stožera u mirovnim misijama. Tako je u „misijama MONUC i UNMIL kinesko osoblje redovito uključivano u strateško planiranje u uredima vojnog promatrača i u zapovjedništvu snaga“ (ibid: 26).

NR Kina, koja je vrlo kasno ušla u svijet mirovnih operacija i susretala se s brojnim poteškoćama u vlastitom funkcioniranju u Organizaciji, prvenstveno zbog manjka stručnog

kadra i diplomata, preobrazila se u državu koja je zauzimala brojne visoke pozicije u Ujedinjenim narodima ispunjavajući ih stručnim kineskim kadrom. NR Kina je svoju ulogu u UN-u postepeno gradila i svojim angažmanom došla na razinu s koje je vrlo važan akter u bitnim poslovima Ujedinjenih naroda. Takva rastuća uloga NR Kine za UN je imala brojne implikacije, a možda najbitnije je to što ovakva Kina može donijeti značajna politička, stručna, ljudska i materijalna sredstva za potporu mirovnim režimima UN-a koji je danas prenapregnut i koji se susreće s poteškoćama u dovođenju misija u stanje pune mandatne snage. Izazovi današnjeg svijeta s kojima se UN mora suočiti vjerojatno će pred NR Kinu postaviti nove zahtjeve s kojima bi se mogli suočiti što će zasigurno rezultirati određenim koracima, ali ne smije se zaboraviti kako i dalje ima problema što se tiče sposobnosti, obučenosti i znanja pa bi trebala posvetiti pažnju ispravljanju tih problema ukoliko želi postići razinu izvrsnosti u obavljanju zadataka na razini UN-a.

4. Sudjelovanje Narodne Republike Kine u mirovnim operacijama Ujedinjenih naroda

Sudjelovanje Narodne Republike Kine u mirovnim operacijama UN-a predstavlja ključni aspekt njezine vanjske politike. Kina je jedna od najvećih svjetskih sila s rastućim utjecajem u međunarodnoj zajednici, a njezino sudjelovanje u mirovnim operacijama UN-a pokazuje njezinu spremnost preuzimanja globalne odgovornosti i doprinošenja očuvanju međunarodne stabilnosti i sigurnosti. Kina je pored sudjelovanja u tijelima Ujedinjenih naroda nastojala sudjelovati u konkretnim primjerima mirovnih misija. Kineski pripadnici mirovnih misija su do sada skupili znanja i iskustva sudjelujući u raznim mirovnim misijama Ujedinjenih naroda, a posebice su na formiranje kineskih mirovnih kontingenata utjecale misije i zadatci koje je NR Kina provodila u državama afričkog kontinenta. Zbog kompleksnosti misija i zadataka koje su kineski mirovnjaci morali izvršavati u teškim vremenskim i reljefnim uvjetima, stekli su operativna znanja i sposobnosti pomoću kojih danas obučavaju vlastite i inozemne buduće pripadnike mirovnih misija u svojim centrima za obuku u Pekingu, Zhengzhouu i Dongyingu. U ovim centrima pruža se obuka za različite vrste mirovnih misija, uključujući one koje se odnose na održavanje mira, humanitarnu pomoć, obnovu infrastrukture i sl.

Shvaćajući stratešku vrijednost UN-a i važnost mirovnih misija u održavanju mira i stabilnosti nakon završetka Hladnog rata, Kina je nastojala unaprijediti svoj doprinos mirovnim misijama UN-a. Do promjena dolazi kad je pronašla ravnotežu između suverenosti i sudjelovanja u mirovnim operacijama. Pored toga, Kina je radila i na regionalnoj stabilnosti pa je tako „ubrzo nakon Hladnog rata smirivala tenzije u Aziji, stabilizirala svoje odnose s azijskim državama i poboljšala odnose s Rusijom i Vijetnamom“ (Kossi, Njobvu, Sossou, Tozoun, 2012: 25). Kad se govori o sudjelovanju NR Kine u mirovnim misijama UN-a, tada treba istaknuti kako se Kina prvenstveno posvetila svom sudjelovanju u državama afričkog kontinenta koje se susreću s oružanim sukobima, bolestima, humanitarnim katastrofama i propadanjem države. Kinesko sudjelovanje u mirovnim misijama zanimljivo je zbog toga jer je Kina svoje trupe bazirala u državama Afrike koje su godinama s Kinom imale dobre odnose pa se tako ističe kako je „od 29 mirovnih misija u kojima je Kina sudjelovala od 1990. godine, njih 15 bilo u Africi, a do kolovoza 2017. godine kineski mirovnjaci činili su 8 % ukupnih snaga UN-a u Južnom Sudanu, 2 % u Sudanu i 1 % u Kongu“ (Songying, Xiaojun, Fanglu, 2018: 467). Pored navedenih područja u kojima je Kina sudjelovala u sklopu mirovnih misija UN-a, njezine snage činile su „5 % ukupnih snaga UN-a u Zapadnoj Sahari, 3 % snaga u Maliju i 20 % snaga u Liberiji gdje je Kina imala male ili nikakve ekonomske interese“ (ibid: 468).

Aktivno sudjelovanje Kine u mirovnim misijama UN-a započinje 1989. godine kad je „Kina poslala 21 kineskog civila u misiju UNTAG gdje su bili zaduženi u poslovima opskrbe električnom energijom i na poslovima održavanja električne mreže“ (Kossi, Njobvu, Sossou, Tozoun, 2012: 25). Kasnije, 1990. godine Kina „šalje svojih pet mirovnjaka u misiju UNTSO na Bliski istok, a od travnja 1992. do rujna 1993. godine Kina je poslala svoje prve vojne jedinice za mirovnu misiju UNTAC u Kambodžu kad je poslala 800 inženjera kineske vojske“ (ibid). Pored navedenih država Kina je sudjelovala i u mirovnoj misiji MINUSTAH kad je „u rujnu 2004. uputila u misiju MINUSTAH 125 pripadnika kineske policije opremljenih lakim naoružanjem, oklopnim vozilima, suzavcima, vodenim topovima i transportnim kamionima s ciljem ostvarivanja zadaće uvođenja javnog reda i mira te suzbijanja nereda“ (ibid: 26). U prvim kineskim sudjelovanjima u misijama najčešće su sudjelovali kineski logistički timovi, inženjeri i medicinski timovi što je bilo i razumljivo jer Kina nije imala prevelikog iskustva u slanju vojnih trupa. Prve jako naoružane vojne trupe kineske Narodnooslobodilačke vojske poslane su 2015. godine te su se pridružile mirovnoj misiji UN-a u Sudanu i „to je bio značajan odmak od tadašnjih praksi Kine koje su isključivo slale logističke timove, inženjere i medicinske timove te je to bio znak kako je Peking voljan koristiti silu kad je to potrebno“ (ibid: 470).

4.1 NR Kina i sudjelovanje u mirovnim misijama UN-a na afričkom kontinentu

NR Kina je oduvijek imala dobre odnose s određenim državama afričkog kontinenta, a ne treba zaboraviti i činjenicu kako su upravo određene afričke države podržale NR Kinu na njezinom putu u Ujedinjenim narodima. Prijateljstvo Kine i pojedinih afričkih država vidljivo je i iz toga kad su „kineski ministri vanjskih poslova redovito u periodu od 1991. do 2007. godine posjećivali pojedine afričke države, gdje su posjete bile simbolične, ali i stvarne geste poštovanja Kine prema Africi“ (Kossi, Njobvu, Sossou, Tozoun, 2012: 26). Ovakvi dobri odnosi Kine i Afrike donijeli su međusobne koristi objema stranama jer je Kina pružala velike količine materijalne pomoći, a Kina je dobivala znanja i iskustva za djelovanje na međunarodnoj sceni u okvirima vanjske politike. Kad se govori o pomoći koju je Kina poslala na afrički kontinent, tada treba spomenuti kako je „16 država imalo koristi u Africi od kineske pomoći, a ta pomoć bila je fokusirana na uspostavljanje telefonskih i internetskih veza, izgradnju električne mreže, zaštitu okoliša, izgradnju infrastrukture, provođenje zdravstvenih mjera te pružanje zdravstvene usluge“ (ibid: 27). Ipak, prije nego što Kina pruži bilo kakvu pomoć ili se odluči na sudjelovanje u mirovnim misijama UN-a, postojali su određeni zahtjevi koje je Kina isticala u svojim istupima. Tako se ističu tri kineska zahtjeva kao što su „autorizacija misije pod vodstvom UN-a, poštivanje suvereniteta svake države i aktivno uključivanje države kojoj treba pomoć“ (ibid).

Na afričkom kontinentu koji broji 54 države, jedna od država s kojima je Kina vrlo dobro i kvalitetno surađivala je Liberija. Kina je 2003. godine glasala za rezoluciju mirovne misije UNMIL u Liberiji, a nakon što je nova vlada Liberije odlučila uspostaviti diplomatske odnose s Kinom, to je Kinu dodatno motiviralo i potaklo na slanje svojih prvih trupa na područje Liberije. U Liberiji je „sudjelovalo gotovo 500 kineskih mirovnjaka zajedno s ostalim snagama UN-a, a navedenih 500 mirovnjaka bili su prvi plod nove diplomatske strategije kojom kineska vlada podržava UN“ (ibid). Na području Liberije kineski mirovnjaci bili su zaduženi za inženjerske poslove, zdravstvenu skrb i transport, pomagali su nadzirati provedbu sporazuma o prekidu vatre između različitih strana u državi, sudjelovali su na radovima obnove države i infrastrukture. Bitna činjenica je ta da je Kina bila spremna na suradnju s ostalim državama i kako nije bilo razlika u izvršavanju zadataka u misiji UNMIL, a pokazatelj toga je i činjenica kako su se „kineski mirovnjaci pridružili drugim stranim trupama koje su pomagale održavati mir u periodu kada je nova vlada Liberije bila spremna održati izbore krajem 2005. godine i tada je Kina zajedno s ostalim državama pomogla osigurati izbore i donijeti mir u Liberiju“

(ibid: 28). Kina je dala veliki doprinos jer su „kineski transportni kontingenti prevezli 14000 tona hrane i materijala, inženjerijski tim popravio je 375 kilometara ceste, a medicinsko osoblje Kine provelo je 1900 laboratorijskih testiranja te pružalo besplatnu medicinsku skrb za preko 2300 pacijenata“ (ibid). U liberijskoj misiji UNMIL „kineski kontingent od 593 vojnika bio je sastavni dio misije od 15200 vojnih osoba koje su promatrale provedbe prekida vatre, provodile istraživanje kršenja dogovora te surađivale s vojnim snagama Liberije (ibid). Kineske jedinice bile su vrlo uspješne u provođenju zadataka mirovne misije UNMIL pa se mora istaknuti kako su one „izgradile četiri kampa, dvije parkirne rampe, 21 most te su očistile i poravnale 70000 četvornih metara teškog terena“ (ibid).

Pored mirovne misije u Liberiji, Kina je sudjelovala i u mirovnoj misiji u Sudanu. Naime, kriza i nasilje koji su zahvatili Sudan, zabrinuli su Peking koji je pokušavao pažljivo uravnotežiti svoje veze s različitim stranama u sudanskoj krizi te pokazao interes za političko rješenje krize u Darfuru koje svakako može imati destabilizirajući utjecaj na regionalnu stabilnost. Tada je Sudan bio zahvaćen sukobima oko teritorijalnih, etničkih i vjerskih pitanja kad su se sudanska vlada i njezine snage sukobile s etničkim pobunjenicima u Darfuru. Stoga je „Kina poduzela važne korake kako bi pomogla u izradi nacrtu rezolucije prihvatljivog vladi Sudana i zapadnih država te održavala redovite posjete Sudanu i sastanke s Afričkom unijom kako bi se uspostavila misija UNAMID“ (ibid: 29). Kina je glasala za rezoluciju u Vijeću sigurnosti za uspostavljanje misije UNAMID te je „poslala pet paketa humanitarne pomoći za Darfur u vrijednosti 5,2 milijuna dolara, a pomoć se sastojala od teretnih vozila, ambulantnih vozila, medicinskih instrumenata i mobilnih kućica“ (ibid: 29). Pored toga, u sklopu misije UNAMID, „Peking je u Darfur poslao i kopače bunara te drugu relevantnu opremu kako bi riješili pitanje nestašice vode s kojom se susreće stanovništvo i pripadnici mirovnih snaga“ (ibid: 30). Ovakvim angažmanom Kina je održavala prijateljske veze i projicirala imidž odgovornog dionika na međunarodnoj sceni.

Pored navedene mirovne operacije u Sudanu, NR Kina sudjelovala je i u mirovnoj misiji MINUSMA u državi Mali. U lipnju 2013. godine „kineska vlada objavila je kako će se njene mirovne snage sastojati od 395 pripadnika uključujući policijske jedinice od 170 ljudi, inženjerske postrojbe od 155 pripadnika i sanitet od 70 pripadnika“ (Cabestan, 2018: 718). U sklopu operacije MINUSMA, zadatak kineskih mirovnjaka bio je čuvati i štititi UN-ov vojni kamp u gradu Gau te su se istaknuli u radu s lokalnim stanovništvom, posebice u bolnicama kao i u komunikaciji s malijskim društvom i drugim mirovnim snagama“ (ibid: 725).

Nadalje, NR Kina je bila uključena i u ostalih pet velikih operacija u Africi pod vodstvom UN-a pa se ističu sljedeće operacije: UNOCI (Obala Bjelokosti), MONUC (DR Kongo), UNMEE (Etiopija i Eritreja), UNIOSIL (Sierra Leone), MINURSO (Zapadna Sahara). U prošlosti je Kina bila uključena i u mirovne operacije u Namibiji (UNTAG) u periodu 1989. – 1990., zatim i u operaciju ONUMOZ (1993. – 1994.) u Mozambiku, kao i u operacije UNOMIL (1993. – 1997.) u Liberiji i u operaciju ONUB (2004.) u Burundi. U mirovnu misiju UNOCI bilo je uključeno sedam kineskih vojnih promatrača koji su činili zajedničke snage od 8900 pripadnika plavih kaciga na Obali Bjelokosti. U operaciji UNOCI „kineske mirovne snage bile su zadužene za praćenje prekida neprijateljstva i kretanja naoružanih skupina te su radile na razoružavanju, demobilizaciji i reintegraciji bivših boraca“ (Rogers, 2007: 80). U misiji MONUC u DR Kongu sudjelovalo je 230 kineskih vojnih promatrača koji su „služili na održavanju svoje prisutnosti u ključnim područjima potencijalne nestabilnosti u cilju promicanja ponovne uspostave povjerenja, radili na suzbijanju nasilja i uporabe sile te omogućavali slobodno djelovanje osoblja UN-a, posebice u istočnom dijelu DR Konga“ (ibid). U misiji UNMEE (Eritreja i Etiopija), „sedam kineskih promatrača zajedno s ostalih 2280 pripadnika sudjelovalo je na prekidu neprijateljstva i pomagalo u osiguravanju poštivanja sigurnosnih obveza dogovorenih između dviju država“ (ibid: 81). U misiji UNMIS „sudjelovalo je 469 kineskih mirovnjaka zajedno s ostalih 9980 kolega mirovnjaka iz inozemstva“ (ibid). U ovu misiju Kina je „poslala 275 inženjera, 100 osoba zaduženih za prijevoz tereta i logistiku te 60 pripadnika medicinskog osoblja“ (ibid). Primarna zadaća kineskih mirovnjaka bila je u misiji UNMIS „izgraditi ceste, mostove i zračne luke, dostavljati vodu i hranu, brinuti o snabdijevanju električnom energijom te prevoziti osobe do medicinskih timova“ (ibid). Zadaća „kineskih mirovnjaka bila je usmjerena prema poslovima logistike, medicinske skrbi, avijaciju te snabdijevanje i održavanje UN opremljenosti“ (ibid). Zanimljivo je istaknuti kako je u operaciji MINURSO „kineski bojnik general Zhao Jingmin imenovan glavnim zapovjednikom gdje je koordinirao 231 pripadnikom vojnog osoblja misije“ (Voro, Tarrosy, 2020: 150).

Svojim angažmanom na području Afrike „Kina nastoji još od 50-ih godina svojom prisutnošću marginalizirati bilo kakvu prisutnost Tajvana (Republike Kine)“ (ibid). S druge strane Kina „nastoji gospodarskim razvojem, financijskom pomoći i infrastrukturnim projektima pomoći u izgradnji stabilnosti i sigurnosti u Africi“ (ibid). NR Kina je s godinama dodavala sve veći broj kineskog mirovnog osoblja u mirovne operacije i „ponajviše je sudjelovala u dostavljanju najpotrebnije opreme, a 2017. godine po prvi put u povijesti je poslala svoj prvi helikopterski tim sa 140 vojnika i četiri helikoptera u regiju Darfur u Sudan“ (Sunghee, 2018: 8). Kineske

napore afričke države pozdravljaju, ali to pozdravlja i međunarodna zajednica kako bi se smanjili lokalni sukobi i minimizirali sigurnosni rizici. U Africi Kina „pokazuje balansirajuću ulogu što proizlazi iz povijesne činjenice kako Kina nije ostavila kolonijalistički trag u Africi u usporedbi s europskim kolonijalizmom i dvjema supersilama u doba Hladnog rata“ (Voro, Tarrosy, 2020: 149). Kina ostvaruje bliske veze sa stanovništvom u svojim odnosima putem mirovnih operacija i humanitarne pomoći, a „kineske humanitarne aktivnosti jesu produžetak kineskog modela civilno-vojnih odnosa u kojem kineske oružane snage jesu predisponirane za razvoj bliskog odnosa s civilnim društvom nego što to inače možemo vidjeti među drugim modernim vojskama svijeta“ (Kwon, 2020: 4).

Kineski mirovnjaci sudjelovali su u velikom broju mirovnih misija, pretežito na teritoriju Afrike i bili su vrlo dobro prihvaćeni među stanovništvom. Što se tiče regija u svijetu u kojima je NR Kina sudjelovala, ona se pridruživala misijama u Aziji, Bliskom istoku i Africi, rijetko je sudjelovala u mirovnim misijama u Europi ili u američkim regijama. To se promijenilo „kad je Kina sudjelovala u misijama UN-a u BiH (UNMIBIH) i kad je poslala svoje trupe u ostale dijelove Europe poput Kosova (UNMIK)“ (Sunghee, 2009: 6). NR Kina nastoji mirovnim misijama na sukobljenom području izgraditi mir i stabilnost, ali „kineski pristup izgradnji mira temelji se na davanju prioriteta gospodarskom razvoju i smanjenju siromaštva, a ne na demokratizaciji i uvođenju dobre prakse upravljanja“ (Cabestan, 2018: 715). Kina u svom djelovanju putem mirovnih misija „ne slijedi zapadnu teoriju liberalnog mira koja tradicionalno promiče demokraciju, već Kina daje prednost jačanju političkih i društvenih stabilnosti putem gospodarstva, a ne nametanjem zapadnih vrijednosti“ (Cabestan, 2018: 5).

NR Kina je u početku svog djelovanja u sklopu mirovnih misija nastojala biti prisutna na terenu i pomagati koliko je mogla kao država koja je ušla u područje djelovanja u kojemu nije sudjelovala donedavno. Zbog toga je nastojala maksimalno iskoristiti svoju prisutnost na području Afrike jer je ponajviše djelovala na tom kontinentu kako bi pridobila potrebna znanja i iskustva za buduća djelovanja. Iako se Kina odvažila sudjelovati u mirovnim misijama u području Europe kao što su Bosna i Hercegovina te Kosovo, ona je prvenstveno svoje trupe slala u Afriku. Kineski pristup mirovnim operacijama razlikuje se od tradicionalnog zapadnog pristupa mirovnim misijama jer se Kina fokusira na pružanje materijalne podrške i razvoja infrastrukture u državama u kojima djeluje. Ona naglašava poštivanje suvereniteta države domaćina i nesudjelovanje u unutarnjim političkim pitanjima države, pružajući osnovu za gospodarski razvoj države za koji Kina smatra kako uvelike može pomoći u razvoju i izgradnji države i društva koje je bilo pogođeno ratnim sukobima. Kina vidi Afriku kao područje u kojem

može proširiti svoj utjecaj i još snažnije se pozicionirati u međunarodnoj zajednici. Ona daje veliku važnost suradnji i želi uspostaviti partnerske odnose s afričkim državama, nudeći kinesku pomoć u različitim područjima od infrastrukturnih projekata, energije, poljoprivrede i telekomunikacija. Interesi Kine u Africi su ekonomski i strateški, žele proširiti svoj utjecaj, a istovremeno pomoći u razvoju afričkih država koje su u gospodarskom i društvenom razvoju zaostale. Kada nastojimo objasniti ekonomske interese, moramo imati u vidu kako je Kina gospodarska sila koja svoje gospodarstvo temelji na proizvodnji elektroničkih sklopova za razne svakodnevne predmete, što iziskuje i konstantu u opskrbi sirovinama. Zato je jedan od interesa Kine biti prisutna u Africi koja obiluje prirodnim resursima poput plina, nafte, bakra i kobalta koji se koriste u industrijama Kine. Kineski uvoz sirovina iz Afrike, šteti afričkom gospodarstvu koje ostaje bez vlastitih prirodnih sirovina što nas dovodi do toga kako politika suradnje između Kine i Afrike treba biti prilagođena tako da se osigura jednakost zaštite kineskih i afričkih interesa. Postavlja se pitanje: ako afričke države od kineske prisutnosti imaju trenutačne koristi, hoće li te države imati dugoročne koristi od kineske prisutnosti ili će Kina ipak ponajviše profitirati?

Zaključak

Kad se govori o odnosu NR Kine i UN-a, tada se ističe kako je njihov odnos bio turbulentan. Bivša Republika Kina s predstavnicima Kuonmintanga i Komunistima sudjelovala je u izradi nacrtu Povelje UN-a. Završetkom građanskog rata na području Kine i rata s Japanom te dolaskom na vlast Komunističke stranke u Kinu i suzbijanjem Kuonmintanga te njihovim protjerivanjem na Tajvan, bilo je potrebno riješiti pitanje predstavljenosti kineskog naroda u organizaciji UN-a. UN je priznao novu vladu Kine i 1971. godine dodijelio joj stalno mjesto u UN-u i sva prava koja joj pripadaju za sudjelovanje u radu Organizacije. NR Kina nije gledala blagonaklono na UN jer je vodeću ulogu u sklopu mirovnih intervencija vodio SAD. Tada je u svojim stavovima zagovarala borbu protiv imperijalizma i kolonijalizma što je bila vodeća politika NR Kine. Pored toga, 50-ih i 60-ih godina otuđila se iz međunarodnog okruženja i nije sudjelovala u glasovanjima o nacrtima rezolucija niti je davala financijske doprinose mirovnim operacijama. Promjene su uslijedile 80-ih kada Kina zagovara zajedničke akcije i multilateralne metode kao odgovor na izazove i prijetnje miru. U to vrijeme vladao je novi smjer u vanjskoj diplomaciji Kine što pokazuje i kinesko sudjelovanje u mirovnoj misiji UNTAG u Namibiji 1989. godine kada su u misiji sudjelovali kineski mirovnjaci. Ključni korak u jačanju uloge na području mirovnih operacija dogodio se nakon odluke kineskih vlasti o otvaranju Civilnog policijskog centra za obuku u gradu Langfang i Centra za obuku Ministarstva obrane NR Kine u Pekingu.

Ovakvim predanim angažmanom u svijetu, NR Kina nastojala je projektirati skladniju sliku svoje države, uvjeriti susjedne države u svoje miroljubive namjere te izbalansirati svoj odnos sa SAD-om. NR Kina je postala sila s velikom ekonomijom što je dovelo do želje NR Kine za aktivnijim sudjelovanjem u međunarodnoj zajednici što je sa sobom nosilo i veliku odgovornost. Tada je svijet počeo gledati na Kinu kao na partnera koji se zalaže za održavanje mira i sigurnosti. Ali, iako je nastojala ojačati svoj položaj unutar Organizacije, susrela se s ograničenim iskustvom i manjkom inovativnosti na polju promoviranja političkih rješenja za konfliktne situacije. Veliku ulogu u potpunoj reafirmaciji NR Kine u sklopu Organizacije u recentnije vrijeme odigrao je kineski predsjednik Xi Jinping koji je nastavio politikom Deng Xiaopinga. Xi Jinping je modernizirao nekadašnju politiku bivšeg kineskog vođe i prilagodio ju novim uvjetima u svijetu jer upravo pod vlašću Xija Jinpinga NR Kina postaje najveći financijski doprinositelj za potrebe UN-a.

U mirovnom djelovanju NR Kina se ponajviše posvetila državama afričkog kontinenta s kojima je konstantno imala dobre odnose. Od 1989. do 90-ih godina dvadesetog stoljeća počinje i

aktivniji angažman NR Kine unutar misija na Bliskom istoku. NR Kina je kroz mirovne misije u kojima je sudjelovala pokazala ozbiljnost i spremnost na suradnju s ostalim državama što se odnosi i na suradnju s državama u kojima su raspoređene mirovne snage. U takvim okolnostima nikada nije nametala određene vrijednosti i nije posezala za mjerama koje nameću određene zapadne države kroz svoju prisutnost u mirovnim operacijama. Kroz mirovne misije NR Kina je sudjelovala na raznim zadacima od velikih donacija Liberiji, Maliju, antipiratskim akcijama pa sve do obnove i izgradnje potpuno nove infrastrukture u državama pogođenim nemirima. Kineski pristup je takav da ona sudjelovanjem u mirovnim operacijama nastoji izgraditi bliske odnose s lokalnim stanovništvom i ne nastoji nametati dobre prakse upravljanja, određeni politički sustav ili političke ideologije, već nastoji pomoći uskom suradnjom s lokalnim stanovništvom oslušujući njihove potrebe i reagiranjem na iste putem donacija i svojim angažmanom. NR Kina je u posljednjih dvadeset i više godina poduzela vlastite mjere na području vanjske politike i diplomacije kojima je uvelike radila na svom angažmanu u okvirima djelatnosti UN-a, što uključuje pripremu i obuku svoje vojske, prilagodbu vojske na krizne uvjete, prikupljanje znanja o procesima unutar mirovnih operacija kroz vlastito sudjelovanje u brojnim mirovnim operacijama diljem Afrike u različitim geografskim uvjetima te pružanje financijske pomoći mirovnim operacijama i odvajanje donacija za države u kojima sudjeluje sa svojim mirovnjacima. Sukladno postavljenom konceptu istraživanja u Uvodu te provedenim istraživanjem, rad na adekvatan način odgovara na hipotezu i istraživačka pitanja čime je istraživanje opravdalo svoju svrhu i cilj.

Vremena u kojima danas živimo su turbulentna i sklona velikim promjenama koje mogu uvelike utjecati na našu kvalitetu života jer svi mogu biti izloženi nepovoljnim djelovanjima koja uzrokuju ratovi, bolesti, glad, siromaštvo. Te negativne promjene ne moraju se događati izravno u državi u kojoj se živi, ali pod utjecajem globalizacije mogu se osjetiti negativne promjene koje mogu utjecati na remećenje svakodnevnog života što uzrokuje prisilnu prilagodbu čovjeka na nove (negativne) uvjete i život u novim uvjetima kako bi se ipak nesmetano živjelo i djelovalo. Stoga je potrebno jačati ulogu organizacije Ujedinjenih naroda i njezine kapacitete jer je to organizacija koja uvelike može pomoći u sprječavanju velikih ljudskih i humanitarnih katastrofa izazvanih ljudskim djelovanjem ili djelovanjem prirode uslijed klimatskih promjena.

Popis literature:

Bailey, D. Sydney (1971.) *China and the United States*. The World Today.

Bates, Gill; Chun-Hao, Huang (2009.) *China's expanding peacekeeping role: Its significance and the policy implications*. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI).

Bellamy, Alex J.; Hunt, Charles T. (2015.) *Twenty – first century UN peace operations: Protection, force and the changing security environment*. International Affairs.

Borić, Nežla (2018.) *Kolektivne mjere prema Povelji i mirovne operacije*. Univerzitet u Sarajevu. Pravni fakultet.

Barelli, Mauro (2022.) *China and Peacekeeping: Unfolding the Political and Legal Complexities of an Ambivalent Relationship*. Asian Journal of International Law.

Cabestan, Jean-Pierre (2018.) *China's involvement in Africa's security: The case of China's participation in the UN mission to stabilize Mali*. The China Quarterly.

Carter, James (2020.) *When the PRC won the China seat at the UN*. China Project.

Coutaz, Gregory (2021.) *China's evolving role in the United Nations: Analysis of the Peoples Liberation Armys engagement in UN security operations*. International Journal of China Studies.

Doyle, W. Michael; Sambanis, Nicholas (2016.) *The UN record peacekeeping operations*. International Journal.

De Coning, Cedric; Peter, Mateja (2019.) *United Nations peace operations in a changing global order*. Palgrave Macmillan.

Fravel, M. Taylor (1996.) *China's attitude toward UN peacekeeping operations since 1989*. Asian Survey.

Fung, Courtney (2015.) *What explains China's Deployment to UN Peacekeeping operations?* International relations of the Asia-Pacific.

Feltman, Jeffrey (2020.) *Chinas expanding influence at the United Nations – and how the United States should react*. Global China.

- Ghali, Boutros Boutros (1992.) *An Agenda for peace*. United Nations. New York.
- Horta, Loro (2008.) *From red to blue. China and peacekeeping*. Australian Army Journal.
- Ishizuka, Katsumi (2010.) *The History and Potential of Chinas Participation in UN Peacekeeping Operations*. Kyohei University Japan.
- Institute for Security and Development (2018.) *China's role in peacekeeping*. Backgrounder.
- Jakešević, Ružica (2012.) *Hrvatska i mirovne misije Ujedinjenih nacija*. Politička kultura.
- Kaufman, A. Alison (2009.) *China's participation in anti – piracy operations off the Horn of Africa: Drivers and implications*. CNA China Studies.
- Kossi, Ayenagbo; Njobvu, Tommie; Sossou, V. James; Tozoun, K. Biossey. (2012.) *China's peacekeeping operations in Africa: From unwilling participation to responsible contribution*. African Journal of Political Science and International Relations.
- Koops, Joachim Alexander; MacQueen, Norrie; Thiery, Tardy; Williams, D. Paul (2015.) *The Oxford handbook of United Nations peacekeeping operations*. Oxford University Press.
- Kwon, Jung Jae (2020.) *Red under blue: Chinese humanitarian action in UN peacekeeping missions*. International Peacekeeping.
- Lillard, B. Jon (2001.) *United Nations Peace Operations and the Brahimi Report*. US Army War College. Defense Technical Information Center
- Lončar, Andrea (2011.) *Koncepti kolektivne sigurnosti i mirovne operacije Ujedinjenih naroda*. Pravnik.
- Liu, Wei (2014.) *China in the United Nations*. World Century Publishing Corporation.
- Lanteigne, Marc (2018.) *The role of UN peacekeeping in China's expanding strategic interests*. US Institute of Peace.
- Miwa, Hirono; Lanteigne, Marc (2011.) *Introduction: China and UN Peacekeeping*. International Peacekeeping.
- Min, Ye; Quan, Li (2019.) *Proof of greatness or evidence of modesty? A comparative analysis of China's participation in UN peacekeeping operations*. The Chinese Journal of International Politics.

Oksamytna, Kseniya; Srud, Karl John (2020.) United Nations peace operation's and international relations theory: An introduction. Research Gate.

Povelja Ujedinjenih naroda (1945.) San Francisco.

Prochazka, Jan (2015.) *The role of China in the United Nations peacekeeping operations.* Charles University in Prague. Department of East Asian Studies.

Rogers, D. Philippe (2007.) *China and United Nations peacekeeping operations in Africa.* Naval War College Review.

Suy, E. (1982.) „United Nations Peacekeeping System“, u: Bernhardt (ur.) Encyclopeia of Public International Law, instalment 4, 259; Peacekeeper's handbook, International peace Academy, New York, Pergamon Press, 1984, 22; „The Blue Helmets“. A Review of United Nations peace-keeping, second edition, United Nations, 1990.

Sunghee, Cho (2009.) *China's participaion in UN peacekeeping operations.* Syracuse University.

Sola-Martin, Andreau; Woodhouse, Tom (2011.) *The United Nations, armed conflict and peacekeeping.* Universitat Oberta de Catalunya.

Songyang, Fang; Li, Xiaojum; Sun, Fanglu (2018.) China's Evolving Motivations and Goals in UN Peacekeeping Participation. International Journal. Canadas Journal of Global Policy Analysis.

Sukrit, S. Puri (2016.) *Chinese civil war.* Princeton Model United Nations Conference.

Songying, Fang; Xiaojun, Li; Fanglu, Sun (2018.) *Chinas evolving motivations and goals in UN Peacekeeping.* International Journal.

United Nations Security Council (2000.) *Comprehensive review of the whole question of peacekeeping operations in all their aspects*

United Nations (2014.) *Outreach Programme on the Rwanda Genocide and the United Nations. The Responsibility to Protect.* Department of the Public Information.

Voro, Zoltan; Tarrosy, Istvan (2020.) *China as a peacekeeper. The case of MINURSO.* Journal of International Studies.

Zhongjun, Niu (2018.) *A historical overview of China-UN relations.* Journal of Asia-Pacific Studies.

Winberg, Chai (1970.) *China and the United nations: Problems of representation and alternatives*. Asian Survey.

Xue, Lei (2014.) *China as a permanent member of the United nations Security council*. Friedrich Ebert Stiftung. Journal of Asia – Pacific Studies

Yongjin, Zhang (2007.) *China and UN peacekeeping: From condemnation to participation*. International Peacekeeping.

Internetski izvori:

United Nations (2022.) <https://www.un.org/en/> (pristupljeno 9. siječnja 2023.)

United Nations (2022.) <https://www.un.org/en/our-work/maintain-international-peace-and-security> (pristupljeno 9. siječnja 2023.)

United Nations (2022.) <https://www.un.org/en/our-work/protect-human-rights> (pristupljeno 9. siječnja 2023.)

United Nations (2022.) <https://www.un.org/en/our-work/deliver-humanitarian-aid> (pristupljeno 9. siječnja 2023.)

United Nations (2022.) <https://www.un.org/en/our-work/uphold-international-law> (pristupljeno 9. siječnja 2023.)

The Interpreter (2023.) <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/what-does-rules-based-order-mean> (pristupljeno 8. ožujka 2023.)

Atlantic Council (2023.) <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/atlantic-council-strategy-paper-series/strategic-context-the-rules-based-international-system/> (pristupljeno 8. ožujka 2023.).

